

RAPORT HULUMTUES MBI NIVELIN E VETËDIJESIMIT TË QYTETARËVE

*Qasja në Tranzicionin e Gjelbër: Çfarë thonë
qytetarët për mbështetjen për energjinë e
ripërtëritshme në Kosovë?*

RAPORT HULUMTUES MBI NIVELIN E VETËDIJESIMIT TË QYTETARËVE

*Qasja në Tranzicionin e Gjelbër: Çfarë thonë
qytetarët për mbështetjen për energjinë e
ripërtëritshme në Kosovë?*

Korrik, 2026

Prishtinë, Kosovë

Përgatitur nga:

Demokraci për zhvillim (D4D)

Të drejtat e autorit © 2026. **Instituti “Demokraci për zhvillim” (D4D) dhe Lëvizja “FOL”**. Të gjitha
të drejtat janë të rezervuara.

Me përjashtim të citimeve të shkurtra për qëllime kritike dhe recensimi, asnjë pjesë e këtij
publikimi nuk mund të riprodhohet, të ruhet në çfarëdo sistemi për ruajtjen dhe rikthimin e
informacionit apo të transmetohet në çfarëdo forme ose me çfarëdo mjeti, qoftë elektronik,
mekanik, përmes fotokopjimit, regjistrimit apo mjeteve të tjera, pa lejen paraprake me shkrim
të Institutit D4D dhe Lëvizjes FOL.

Ky raport është hartuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e këtij
raporti është përgjegjësi vetëm e Institutit D4D dhe Lëvizjes FOL dhe nuk pasqyron patjetër
pikëpamjet e Bashkimit Evropian apo të Shkollës së Hapur të Beogradit.

PËRMBAJTJA

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	6
2. HYRJE	10
3. METODOLOGJIA DHE PROFILI I RESPONDENTËVE	12
<i>PROFILI I RESPONDENTËVE</i>	<i>13</i>
4. PËRVOJAT E QYTETARËVE ME PROGRAMET PËR ENERGJINË E RIPËRTËRITSHME	17
5. NIVELI I VETËDIJESIMIT DHE QASJA NË INFORMACION.....	20
<i>Qartësia e hapave dhe kriterëve të aplikimit.....</i>	<i>20</i>
<i>Qasja në informacionin zyrtar.....</i>	<i>21</i>
6. PENGESAT ADMINISTRATIVE DHE SFIDAT PROCEDURALE.....	23
<i>Problemet kryesore të hasura gjatë procesit të aplikimit</i>	<i>23</i>
<i>Kohëzgjatja e pritshme e procedurave</i>	<i>24</i>
7. PENGESAT INSTITUCIONALE DHE BESIMI TEK INSTITUCIONET	27
<i>Institucionet që perceptohen si pengesat kryesore</i>	<i>27</i>
<i>Besimi në trajtimin e drejtë dhe transparent të aplikimeve.....</i>	<i>27</i>
8. PENGESAT PËR INVESTIMIN NË ENERGJINË E RIPËRTËRITSHME.....	30
<i>Pengesat kryesore për investim</i>	<i>30</i>
<i>Masat që do ta lehtësonin investimin</i>	<i>30</i>
9. PRIRJET E PËRBASHKËTA DEMOGRAFIKE DHE SOCIOEKONOMIKE.....	33
10. GJETJET KRYESORE	37
<i>1. Vetëdijesimi nuk përkthehet gjithmonë në pjesëmarrje</i>	<i>37</i>
<i>2. Informacioni për programet nuk është mjaftueshëm i qasshëm dhe i qartë</i>	<i>37</i>
<i>3. Procedurat administrative e vështirësojnë qasjen dhe e bëjnë procesin më pak të parashikueshëm.....</i>	<i>37</i>
<i>4. Rolet institucionale janë të paqarta dhe besimi mbetet i rezervuar.....</i>	<i>37</i>
<i>5. Përballueshmëria financiare është pengesa kryesore, por vetëm mbështetja financiare nuk mjafton</i>	<i>38</i>
<i>6. Grupet e ndryshme të qytetarëve kanë përvoja të ndryshme me sistemin e mbështetjes</i>	<i>38</i>
11. REKOMANDIME	40
<i>Rritja e përballueshmërisë financiare dhe orientimi më i mirë i mbështetjes financiare.....</i>	<i>40</i>

<i>Lehtësimi i qasjes në informacion dhe përmirësimi i kuptueshmërisë së tij.....</i>	<i>41</i>
<i>Thjeshtësimi i procesit të aplikimit dhe përmirësimi i mbështetjes për aplikuesit.....</i>	<i>42</i>
<i>Forcimi i koordinimit institucional, transparencës dhe llogaridhënies</i>	<i>42</i>
<i>Shfrytëzimi i aktiviteteve informuese, partneriteteve dhe të dhënave faktike për përmirësimin e zbatimit të programeve.....</i>	<i>43</i>
12. PËRFUNDIM	45

LISTA E TABELAVE

Tabela 1 Gjinia e respondentëve	13
Tabela 2 Shpërndarja e respondentëve sipas moshës	14
Tabela 3 Vendbanimi i respondentëve (urban kundrejt rural)	14
Tabela 4 Niveli i arsimimit të respondentëve.....	15
Tabela 5 Statusi i punësimit të respondentëve	15
Tabela 6 Të ardhurat e ekonomive familjare të respondentëve	16
Tabela 7 Përvoja e mëparshme me programet për energjinë e ripërtëritshme	17
Tabela 8 Perceptimet rreth qartësisë së hapave dhe kriterëve të aplikimit	20
Tabela 9 Lehtësia e gjetjes së informacionit zyrtar për subvencionet dhe procedurat	21
Tabela 10 Problemet kryesore të hasura gjatë procesit të aplikimit	23
Tabela 11 Niveli i perceptuar i vështirësisë së procedurave administrative	24
Tabela 12 Kohëzgjatja e pritshme për përfundimin e procedurave.....	24
Tabela 13 Institucioni ose niveli administrativ që perceptohet si pengesa kryesore	27
Tabela 14 Besimi në trajtimin e drejtë dhe transparent të aplikimeve.....	28
Tabela 15 Pengesa kryesore që parandalon investimin në energjinë e ripërtëritshme	30
Tabela 16 Masa që do ta lehtësonte investimin në energji të ripërtëritshme	31

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Kosova po ndërmerr hapa të rëndësishëm drejt një sistemi energjetik më të pastër dhe me burime më të larmishme. Legjislacioni i ri, zotimet në kuadër të politikave publike dhe programet përkatëse të mbështetjes kanë krijuar mundësi që ekonomitë familjare të investojnë në energji të ripërtëritshme dhe në teknologji për efikasitet të energjisë. Megjithatë, suksesi i këtij tranzicioni nuk varet vetëm nga një kuadër mbështetës i ligjeve dhe politikave, por edhe nga fakti nëse qytetarët janë të vetëdijshëm për programet që u ofrohen, kanë mundësi të përfitojnë prej tyre dhe kanë besim në këto programe. Përballueshmëria financiare, informacioni i qartë, procedurat e thjeshta dhe besimi tek institucionet përgjegjëse ndikojnë në mundësitë dhe gatishmërinë e ekonomive familjare për të investuar.

Ky raport paraqet gjetjet e një ankete omnibus të realizuar në Kosovë gjatë marsit 2026, me pjesëmarrjen e 1,065 respondentëve të moshës madhore. Raporti shqyrton nivelin e vetëdijesimit të qytetarëve për programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme, përvojat e tyre me procedurat e aplikimit, qasjen në informacionin zyrtar, perceptimet për punën e institucioneve dhe pengesat që ndikojnë në vendimet e ekonomive familjare për të investuar. Rezultatet janë ponderuar dhe analizuar sipas gjinisë, moshës dhe vendbanimit.

Gjetjet tregojnë se pjesëmarrja e qytetarëve në programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme mbetet e pabarabartë. Ndonëse 47.7% e respondentëve deklaruan se kishin aplikuar ose kishin tentuar të aplikonin, vetëm 25.3% raportuan se aplikimi i tyre kishte qenë i suksesshëm. Ndërkohë, 40.8% ishin në dijeni të mbështetjes që ofrohej, por nuk kishin aplikuar asnjëherë, ndërsa 11.5% nuk kishin dëgjuar fare për këto programe. Këto rezultate tregojnë se, nga njëra anë, një pjesë e qytetarëve që janë të informuar nuk po i shfrytëzojnë mundësitë e ofruara dhe, nga ana tjetër, një pjesë e popullsisë vazhdon të mos ketë informacion për këto programe.

Informimi mbetet sfidë, si për sa i përket shtrirjes, ashtu edhe qartësisë së informacionit. Rreth gjysma e respondentëve vlerësuan se hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë ishin të qarta, ndërsa pjesa tjetër ose i konsideronte të paqarta, ose nuk kishte informacion të mjaftueshëm për t'i vlerësuar. Një prirje e ngjashme u vërejt edhe për sa i përket qasjes në informacionin zyrtar: 48.1% deklaruan se ishte e lehtë të gjendej informacioni, ndërsa 51.9% raportuan se kishin hasur vështirësi në një masë të caktuar. Kjo sugjeron se, edhe kur informacioni është i disponueshëm, ai jo gjithmonë është mjaftueshëm i dukshëm, i përqendruar në një vend apo i lehtë për t'u kuptuar.

Procedurat administrative përbëjnë gjithashtu një pengesë të konsiderueshme në praktikë. Gati gjysma e respondentëve i përshkruan ato si disi të vështira ose shumë të vështira. Ndër ata që kishin përvojë me aplikimin, sfidat më të shpeshta ishin pritjet e gjata, procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat e tepërta për dokumentacion.

Qytetarët kishin mendime të ndryshme për institucionet e përfshira në këto programe. Institucionet e nivelit qendror u identifikuan më së shpeshti si pengesa kryesore, të pasuara nga kompanitë e energjisë, komunat dhe institucionet financiare. Megjithatë, gati një e katërta e respondentëve nuk ishin në gjendje të identifikonin se cili institucion mbante përgjegjësinë kryesore. Kjo tregon se rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve, si dhe llogaridhënia e tyre, nuk janë mjaftueshëm të qarta për qytetarët. Edhe niveli i besimit ishte i

rezervuar. Ndonëse pak më shumë se gjysma e respondentëve shprehën njëfarë besimi se aplikimet do të shqyrtoheshin në mënyrë të drejtë dhe transparente, mbi katër në dhjetë respondentë deklaruan se kishin pak ose aspak besim në këtë proces.

Përballueshmëria financiare rezultoi të ishte pengesa kryesore për investimet e ekonomive familjare. Pothuajse gjysma e respondentëve (48.3%) identifikuan kostot e larta fillestare si pengesën kryesore, ndërsa 23.8% përmendën mungesën e informacionit të mjaftueshëm. Procedurat administrative dhe besimi i kufizuar tek institucionet u përmendën si përgjigje secila nga rreth një në dhjetë respondentë. Kur u pyetën se çfarë do t'ua lehtësonte investimin, 52.8% zgjodhën rritjen e subvencioneve, të pasuar nga thjeshtësimi i procedurave, informacioni më i qartë dhe mbështetja teknike.

Analiza nxjerr në pah edhe dallime të rëndësishme demografike. Krahasuar me burrat, gratë kishin më shumë gjasa të mos ishin në dijeni të programeve të mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme ose të mos kishin informacion të mjaftueshëm për kërkesat e aplikimit. Megjithatë, dallimet më të theksuara lidheshin me moshën. Respondentët e moshës mbi 65 vjeç raportuan vazhdimisht nivel më të ulët të vetëdijes, njohuri më të kufizuara për procedurat, vështirësi më të mëdha në gjetjen e informacionit zyrtar dhe pengesa më të theksuara administrative. Respondentët nga zonat rurale shfaqën nivel më të lartë përfshirjeje dhe përqindje më të madhe të aplikimeve të suksesshme krahasuar me respondentët nga zonat urbane. Megjithatë, ata kishin më shumë gjasa të përballeshin me pritje të gjata dhe vështirësi në përfundimin e procesit të aplikimit. Nga ana tjetër, respondentët nga zonat urbane përmendën më shpesh procedurat e ndërlikuara, kërkesat për dokumentacion dhe kufizimet që lidhen me kushtet e banimit.

Në përgjithësi, rezultatet e anketës tregojnë se pjesëmarrja e qytetarëve në programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme ndikohet nga disa pengesa të ndërlidhura, e jo vetëm nga një faktor i veçantë. Ndonëse kostot financiare mbeten shqetësimi kryesor, vetëm rritja e subvencioneve nuk do të jetë e mjaftueshme. Qytetarët kanë nevojë edhe për informacion që mund të gjendet dhe të kuptohet lehtë, procedura më të thjeshta dhe më të parashikueshme, përgjegjësi institucionale të përcaktuara qartë, vendimarrje transparente dhe ndihmë praktike gjatë gjithë procesit të aplikimit.

Bazuar në këto gjetje, raporti rekomandon ndërmarrjen e masave në pesë fusha prioritare.

Rritja e përballueshmërisë financiare dhe orientimi më i mirë i mbështetjes financiare: Mbështetja për energjinë e ripërtëritshme duhet të jetë mjaftueshëm tërheqëse për të lehtësuar barrën e kostove të larta fillestare me të cilat përballen ekonomitë familjare. Subvencionet dhe stimujt e tjerë financiarë duhet të synohen më mirë, duke marrë parasysh dallimet në të ardhura, kushtet e banimit dhe mundësitë për investim, si dhe duke siguruar që mbështetja të arrijë tek ekonomitë familjare që, pa këtë ndihmë, nuk do të kishin mundësi të përfitonin nga programet.

Lehtësimi i qasjes në informacion dhe përmirësimi i kuptueshmërisë së tij: Qytetarët kanë nevojë për një burim zyrtar informacioni, të qartë dhe lehtësisht të identifikueshëm, ku mund të informohen për programet në dispozicion, kriteret e pranueshmërisë, kërkesat për aplikim dhe afatet. Udhëzimet duhet të hartohen në gjuhë të thjeshtë dhe të kuptueshme dhe të shpërndahen përmes kanaleve digjitale dhe tradicionale të komunikimit. Aktivitete të synuara informuese dhe ndihmë praktike duhet t'u ofrohen grupeve që përballen me më shumë pengesa në qasjen në informacion, veçanërisht të moshuarve, grave, ekonomive familjare në zonat rurale dhe personave me nivel më të ulët arsimimi.

Shtirja e informimit të qytetarët dhe shfrytëzimi i të dhënave për përmirësimin e realizimit të programeve: Komunitat, organizatat e shoqërisë civile, mediat dhe partnerët zhvillimorë mund të kontribuojnë në shtirjen e informimit të publiku, ofrimin e ndihmës gjatë aplikimit, monitorimin e programeve dhe mbledhjen e komenteve e sugjerimeve nga qytetarët. Njëkohësisht, institucionet duhet t'i shfrytëzojnë në mënyrë sistematike të dhënat administrative dhe përvojat e aplikuesve për të identifikuar problemet e përsëritura dhe për të përmirësuar vazhdimisht hartimin dhe zbatimin e programeve.

Thjeshtësimi i procesit të aplikimit dhe përmirësimi i mbështetjes për aplikuesit: Kërkesat për aplikim duhet të rishikohen për të eliminuar dokumentacionin e panevojshëm dhe për të thjeshtuar procedurat. Institucionet përgjegjëse duhet të përcaktojnë afate të qarta për shqyrtimin e aplikimeve, t'i informojnë rregullisht aplikuesit për statusin e aplikimeve të tyre dhe t'u ofrojnë ndihmë praktike gjatë gjithë procesit. Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet pengesave me të cilat përballen banorët e ndërtesave shumëbanesore dhe të pronave në bashkëpronësi.

Forcimi i koordinimit institucional, transparencës dhe llogaridhënies: Përgjegjësitë e Ministrisë së Ekonomisë, Zyrës së Rregullatorit për Energji, komunave, kompanive të energjisë, institucioneve financiare dhe aktorëve të tjerë përkatës duhet të përcaktohen qartë dhe t'u komunikohen qytetarëve. Transparenca duhet të forcohet përmes publikimit të kriterëve të pranueshmërisë dhe vlerësimit, dhënies së arsyeve për aplikimet e pasuksesshme dhe sigurimit të mekanizmave të ankesës dhe mjeteve juridike që janë lehtësisht të qasshëm dhe të thjeshtë për t'u përdorur.

Kosova ka mundësi ta zgjerojë pjesëmarrjen e qytetarëve në tranzicionin drejt energjisë së ripërtëritshme përmes zhvillimit të një sistemi mbështetës që vendos qytetarin në qendër. Kombinimi i mbështetjes financiare me informacion të qartë, procedura të thjeshtuara, koordinim më të mirë institucional dhe mbështetje të synuar sipas nevojave të grupeve të ndryshme do t'i bënte programet për energjinë e ripërtëritshme më të qasshme, më të kuptueshme dhe më të besueshme për qytetarët.

QASJA NË TRANZICIONIN E GJELBËR

Vetëdijesimi i qytetarëve për mbështetjen për energjinë e ripërtëritshme në Kosovë

Anketa

- ▶ 1,065 respondentë
- ▶ Anketë në nivel vendi
- ▶ Mbledhja e të dhënave: Mars 2026

Niveli i vetëdijesimit

- ▶ 11.5% nuk kishin dëgjuar asnjëherë për programet e mbështetjes
- ▶ 40.8% ishin të informuar, por nuk kishin aplikuar asnjëherë

Përvoja

- ▶ 25.3% aplikuan me sukses

- ▶ 15.5% aplikuan pa sukses
- ▶ 6.8% hoqën dorë për shkak të vështirësive në proces

Sfidat kryesore

- ▶ *Kostot e larta fillestare*
- ▶ *Procedurat e ndërlikuara*
- ▶ *Mungesa e informacionit*
- ▶ *Paqartësitë rreth përgjegjësiwe institucionale*

Kush përballet me pengesat më të mëdha?

- ▶ *Qytetarët e moshuar*
- ▶ *Gratë (mungesa e informacionit)*
- ▶ *Ekonomitë familjare në zonat rurale (pritjet e gjata)*

Çfarë kërkojnë qytetarët?

- ▶ *52.8% rritje të subvencioneve*

pastaj

- ▶ *procedura më të thjeshta*
- ▶ *informacion më i qartë*
- ▶ *mbështetje teknike*

Pesë rekomandimet prioritare

1. Përmirësimi i mbështetjes financiare
2. Thjeshtësimi i procedurave
3. Përmirësimi i komunikimit me publikun
4. Forcimi i koordinimit institucional
5. Shfrytëzimi i të dhënave dhe gjetjeve për përmirësimin e programeve

2. HYRJE

Sektori i energjisë në Kosovë po kalon nëpër një transformim të rëndësishëm, ndërsa vendi synon të forcojë sigurinë energjetike, të diversifikojë burimet e energjisë dhe të përmbushë zotimet që rrjedhin nga Traktati i Komunitetit të Energjisë, Agjenda e Gjelbër për Ballkanin Perëndimor dhe objektivat e Bashkimit Evropian për klimën dhe energjinë. Për dekada me radhë, prodhimi i energjisë elektrike në Kosovë është mbështetur kryesisht në linjit, duke bërë vendin një nga sistemet energjetike më të varura nga thëngjilli në Evropë. Ndonëse kjo ka siguruar historikisht prodhimin e brendshëm të energjisë elektrike, njëkohësisht ka kontribuar në emetimet e larta të gazrave serrë dhe ndotjen e ajrit, si dhe ka shtuar nevojën për përshejtimin e tranzicionit drejt burimeve më të pastra dhe më të qëndrueshme të energjisë.

Energjia e ripërtëritshme përbën një nga shtyllat kryesore të këtij tranzicioni. Zhvillimet e fundit në fushën e politikave, përfshirë miratimin e Strategjisë së Energjisë së Republikës së Kosovës 2022-2031 dhe Ligjit nr. 08/L-258 për promovimin e përdorimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë, kanë përcaktuar objektiva ambicioze për rritjen e prodhimit të energjisë nga burimet e ripërtëritshme, përmirësimin e efikasitetit të energjisë dhe nxitjen e pjesëmarrjes më të madhe të ekonomive familjare, bizneseve dhe komuniteteve lokale. Njëkohësisht, mekanizmat e ndryshëm të mbështetjes publike, përfshirë programet e subvencionimit për efikasitet të energjisë dhe sistemet fotovoltaike diellore për përdorim në banesa, kanë krijuar mundësi të reja që qytetarët të investojnë në teknologji të energjisë së ripërtëritshme.

Megjithatë, arritja e këtyre objektivave të politikave nuk varet vetëm nga ekzistenca e stimuljeve financiare apo e kuadrit ligjor, por edhe nga mundësitë dhe gatishmëria e qytetarëve për të marrë pjesë në këtë tranzicion. Qasja në informacion të besueshëm, njohja e procedurave administrative, besimi tek institucionet publike dhe perceptimet për përballueshmërinë financiare ndikojnë në vendimet e ekonomive familjare për të investuar në teknologji të energjisë së ripërtëritshme. Edhe kur ekzistojnë programe mbështetëse, procedurat e ndërlikuara administrative, niveli i ulët i vetëdijesimit apo paqartësitë lidhur me kriteret e pranueshmërisë dhe procesin e aplikimit mund t'i dekurajojnë qytetarët të marrin pjesë.

Përvojat ndërkombëtare tregojnë se një tranzicion i suksesshëm energjetik kërkon angazhim aktiv të qytetarëve, krahas reformave institucionale. Qytetarët nuk janë vetëm përfitues të politikave për energjinë e ripërtëritshme, por edhe aktorë të rëndësishëm, vendimet e të cilëve ndikojnë së bashku në kërkesën për energji, modelet e investimeve dhe pranueshmërinë e politikave klimatike nga publiku. Prandaj, njohja e perceptimeve, përvojave dhe pengesave me të cilat përballen qytetarët është thelbësore për hartimin e politikave efektive që u përgjigjen nevojave të tyre dhe nxisin përdorimin më të gjerë të zgjidhjeve për energjinë e ripërtëritshme.

Në këtë kontekst, raporti paraqet gjetjet e një ankete omnibus të realizuar në Kosovë në mars të vitit 2026. Hulumtimi shqyrton nivelin e vetëdijesimit të qytetarëve për programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme, përvojat e tyre me procedurat administrative, qasjen në informacion, perceptimet për punën e institucioneve dhe pengesat për investime në teknologji të energjisë së ripërtëritshme. Gjithashtu, hulumtimi shqyrton se si këto perceptime janë të ndryshme ndërmjet grupeve të ndryshme të popullsisë, duke nxjerrë në pah dallimet demografike që mund të kërkojnë masa të synuara në kuadër të politikave publike.

Në vend që të vlerësojë performancën teknike të sistemeve të energjisë së ripërtëritshme, raporti përqendrohet në dimensionin njerëzor të tranzicionit energjetik. Ai synon të kuptojë se si qytetarët i perceptojnë mundësitë ekzistuese, me çfarë sfidash përballen dhe cilat masa, sipas tyre, do ta lehtësonin përdorimin më të gjerë të energjisë së ripërtëritshme. Duke ndërrthurrur të dhënat e anketës së realizuar në nivel vendi me analizën e përvojave dhe qëndrimeve të qytetarëve, raporti synon të ofrojë të dhëna dhe gjetje që mund të shërbejnë si bazë për zhvillimin e politikave të ardhshme, përmirësimin e punës së institucioneve dhe forcimin e komunikimit me publikun në sektorin e energjisë së ripërtëritshme në Kosovë.

Raporti është strukturuar si në vijim. Pas kësaj hyrjeje, kapitulli 3 përshkruan metodologjinë e anketës dhe profilin e respondentëve. Kapitujt vijues analizojnë përvojat e qytetarëve me programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme, nivelin e vetëdijesimit dhe qasjen në informacion, pengesat administrative dhe institucionale, besimin tek institucionet përkatëse dhe pengesat e perceptuara për investime. Në përmbyllje, raporti përmbledh gjetjet kryesore dhe paraqet rekomandime që synojnë të forcojnë pjesëmarrjen e qytetarëve në tranzicionin drejt energjisë së ripërtëritshme në Kosovë.

3. METODOLOGJIA DHE PROFILI I RESPONDENTËVE

Ky raport bazohet në të dhënat e mbledhura përmes një ankete omnibus të realizuar në Kosovë në mars të vitit 2026. Anketa ka shqyrtuar nivelin e vetëdijesimit, përvojat, perceptimet dhe qëndrimet e qytetarëve lidhur me përdorimin e energjisë së ripërtëritshme, me fokus të veçantë në qasjen në informacion, procedurat administrative, perceptimet për punën e institucioneve, besimin e publikut dhe pengesat që ndikojnë në vendimet për investim.

Hulumtimi është realizuar përmes një qasjeje sasiore, duke përdorur një pyetësor të strukturuar me respondentë nga e gjithë Kosova. Pyetësori ka përfshirë përvojat e mëparshme me programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme, perceptimet për procedurat e aplikimit, qasjen në informacionin zyrtar, besimin tek institucionet përkatëse dhe pengesat e perceptuara për përdorimin e teknologjive të energjisë së ripërtëritshme. Gjithashtu, janë mbledhur të dhëna demografike për të mundësuar krahasime ndërmjet grupeve të ndryshme të popullsisë.

Gjetjet e paraqitura në këtë raport synojnë të ofrojnë të dhëna që ndihmojnë për të kuptuar më mirë përvojat dhe perceptimet e qytetarëve, si dhe të shërbejnë si bazë për zhvillimin e politikave të ardhshme dhe përmirësimin e komunikimit me publikun lidhur me tranzicionin drejt energjisë së ripërtëritshme në Kosovë.

Dataseti përfundimtar përfshin përgjigjet e 1,065 respondentëve të moshës madhore nga e gjithë Kosova. Mostra përfshin respondentë nga zonat urbane dhe rurale, grupmosha të ndryshme, me nivele të ndryshme arsimimi, statusi të punësimit dhe të ardhurash familjare. Pyetësori ka trajtuar pesë fusha kryesore tematike:

- ▶ *përvojat e qytetarëve me programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme;*
- ▶ *nivelin e vetëdijesimit për procedurat që lidhen me energjinë e ripërtëritshme dhe informacionin në dispozicion;*
- ▶ *pengesat administrative të hasura gjatë proceseve të aplikimit;*
- ▶ *perceptimet për punën e institucioneve dhe besimin e publikut në to;*
- ▶ *pengesat që ndikojnë në gatishmërinë ose mundësitë e qytetarëve për të investuar në teknologji të energjisë së ripërtëritshme.*

Së bashku, këto tema ofrojnë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të faktorëve jo-teknikë që ndikojnë në përdorimin e energjisë së ripërtëritshme në Kosovë.

Të dhënat e anketës janë analizuar duke përdorur programin *IBM SPSS Statistics*. Për përmbledhjen e përgjigjeve të respondentëve janë përdorur metoda të statistikës përshkruese, përfshirë frekuencat dhe shpërndarjet në përqindje. Gjithashtu, janë realizuar analiza krahasuese për të shqyrtuar dallimet sipas gjinisë, grupmoshës dhe vendbanimit. Aty ku ka qenë e nevojshme, janë përdorur edhe tabela të kryqëzuara për të identifikuar dallimet ndërmjet grupeve të popullsisë dhe për të ndihmuar në interpretimin e gjetjeve.

Raporti ndërthur analizën statistikore me interpretimin e rezultateve, duke u përqendruar jo vetëm në shpërndarjen e përgjigjeve, por edhe në atë se çfarë nënkuptojnë ato për politikën e energjisë së ripërtëritshme, punën e institucioneve dhe angazhimin e qytetarëve. Gjetjet synojnë të ndihmojnë në kuptimin më të mirë të përvojave dhe perceptimeve të qytetarëve,

si dhe të shërbejnë për zhvillimin e politikave të ardhshme dhe përmirësimin e komunikimit me publikun lidhur me tranzicionin drejt energjisë së ripërtëritshme në Kosovë.

PROFILI I RESPONDENTËVE

Njohja e përbërjes demografike të respondentëve është e rëndësishme për interpretimin e gjetjeve të anketës dhe për të vlerësuar se si perceptimet për energjinë e ripërtëritshme janë të ndryshme ndërmjet grupeve të ndryshme të popullsisë.

Anketa përfshin respondentë të gjinive dhe grupmoshave të ndryshme, me nivele të ndryshme arsimimi, statusi të punësimit, të ardhurash familjare dhe vendbanimi. Kjo larmi mundëson identifikimin e dallimeve në nivelin e vetëdijesimit, përvojave dhe pengesave që lidhen me energjinë e ripërtëritshme ndërmjet kategorive të ndryshme të popullsisë.

Në vijim paraqiten karakteristikat demografike të respondentëve që kanë marrë pjesë në anketë.

Gjinia e respondentëve

Mostra e ponderuar ka një shpërndarje pothuajse të barabartë gjinore, ku gratë përbëjnë 50.5% të respondentëve, ndërsa burrat 49.5%. Kjo shpërndarje e balancuar ofron një bazë të mirë për krahasimin e nivelit të vetëdijesimit, përvojave dhe pengesave të perceptuara lidhur me energjinë e ripërtëritshme ndërmjet grave dhe burrave.

Gjinia	Përqindja
Gra	50.5%
Burra	49.5%
Gjithsej	100%

Tabela 1 Gjinia e respondentëve

Shpërndarja e respondentëve sipas moshës

Anketa përfshin respondentë nga të gjitha grupmoshat madhore. Grupmosha 25-34 vjeç përbën pjesën më të madhe të mostrës, me 19.1%, e ndjekur nga grupmoshat 35-44 dhe 45-54 vjeç, secila me rreth 17.7%. Respondentët e moshës 18-24 vjeç përbëjnë 15.7% të mostrës, ndërsa ata të moshës 55-64 vjeç dhe mbi 65 vjeç përfaqësojnë përkatësisht 14.7% dhe 15.1%. Në përgjithësi, kjo shpërndarje ofron përfaqësim të gjerë të brezave të ndryshëm dhe mundëson krahasime domethënëse ndërmjet grupmoshave.

Grupmosha	Përqindja
18 - 24	15.7%
25 - 34	19.1%
35 - 44	17.7%
45 - 54	17.7%
55 - 64	14.7%
65+	15.1%
Gjithsej	100%

Tabela 2 Shpërndarja e respondentëve sipas moshës

Vendbanimi

Respondentët nga zonat rurale përbëjnë 58.7% të mostrës, ndërsa ata nga zonat urbane 41.3%. Kjo shpërndarje ka rëndësi të veçantë për analizën, pasi qasja në informacion, shërbime publike, institucione administrative dhe mundësi për shfrytëzimin e energjisë së ripërtëritshme mund të ndryshojë ndërmjet komuniteteve urbane dhe rurale.

Vendbanimi	Përqindja
Rural	58.70%
Urban	41.30%
Gjithsej	100%

Tabela 3 Vendbanimi i respondentëve (urban kundrejt rural)

Niveli i arsimimit

Mostra përfshin respondentë me nivele të ndryshme arsimimi. Grupin më të madh e përbëjnë respondentët që kanë përfunduar arsimin e mesëm, me 31.9%, ndërsa 29.6% kanë përfunduar studimet universitare. Një pjesë tjetër, prej 14.5%, kanë diplomë master apo doktoratë. Respondentët që kanë përfunduar vetëm arsimin fillor ose kanë ndjekur vetëm disa vite të shkollimit formal përbëjnë një pjesë më të vogël të mostrës. Kjo larmi e niveleve të arsimimit mundëson shqyrtimin e dallimeve në njohuritë dhe të kuptuarit e programeve për energjinë e ripërtëritshme sipas nivelit të arsimimit.

Niveli i arsimimit	Përqindja
Disa vite të shkollës fillore	2.8%
Shkolla fillore e përfunduar	10.7%
Disa vite të shkollës së mesme	2.6%
Shkolla e mesme e përfunduar	31.9%
Student/e ose nxënës/e	7.8%
Diplomë universitare	29.6%
Diplomë master apo doktoratë	14.5%
Gjithsej	100.0%

Tabela 4 Niveli i arsimimit të respondentëve

Statusi i punësimit

Më shumë se gjysma e respondentëve janë të punësuar, prej të cilëve 26.6% punojnë në sektorin publik dhe 24.6% në sektorin privat. Rreth 13.9% janë të papunë dhe kërkojnë aktivisht punë, ndërsa pensionistët përbëjnë 15.5% të mostrës së ponderuar. Pjesën tjetër e përbëjnë amviset, nxënësit dhe studentët, personat që punojnë herë pas here dhe ata që nuk janë aktivë në tregun e punës. Kjo larmi mundëson analizimin e ndikimit që statusi i punësimit dhe gjendja ekonomike mund të kenë në qasjen në informacion dhe në perceptimet për përballueshmërinë financiare të investimeve në energjinë e ripërtëritshme.

Statusi i punësimit	Përqindja
I/e punësuar në sektorin publik	26.6%
I/e punësuar në sektorin privat	24.6%
Pensionist/e	15.5%
I/e papunë, në kërkim të punës	13.9%
Amvise	7.0%
Student/e ose nxënës/e	5.0%
I/e punësuar herë pas here	3.9%
I/e papunë, nuk kërkon punë	2.8%
Të tjerë	0.5%
Gjithsej	100%

Tabela 5 Statusi i punësimit të respondentëve

Të ardhurat e ekonomisë familjare

Niveli i të ardhurave të ekonomive familjare janë ndjeshëm të ndryshme ndërmjet respondentëve. Gati një e treta e respondentëve (31.4%) raportojnë të ardhura mujore familjare mbi 900 euro, ndërsa 15.8% kanë të ardhura ndërmjet 601 dhe 750 euro dhe 13.8% ndërmjet 751 dhe 900 euro. Rreth 11.0% raportojnë të ardhura mujore familjare ndërmjet 451 dhe 600 euro. Kategoritë me të ardhura më të ulëta përbëjnë një pjesë më të vogël të mostrës, ndërsa 12.9% e respondentëve nuk kanë pranuar të japin informacion ose nuk e

Raport hulumtues mbi nivelin e vetëdijesimit të qytetarëve

dinin nivelin e të ardhurave të ekonomisë së tyre familjare. Këto dallime janë të rëndësishme, pasi mundësitë financiare të ekonomive familjare ndikojnë në përballueshmërinë e teknologjive të energjisë së ripërtëritshme dhe në perceptimet për nevojën e subvencioneve apo formave të tjera të mbështetjes financiare.

Të ardhurat mujore të ekonomisë familjare	Përqindja
Pa të ardhura	2.8%
Deri në 150 €	1.4%
151-300 €	5.5%
301-450 €	5.5%
451-600 €	11.0%
601-750 €	15.8%
751-900 €	13.8%
Mbi 900 €	31.4%
Nuk ka pranuar të përgjigjet / Nuk e di	12.9%
Gjithsej	100%

Tabela 6 Të ardhurat e ekonomive familjare të respondentëve

Kufizimet: Gjatë interpretimit të gjetjeve të këtij raporti duhet të merren parasysh disa kufizime metodologjike. Së pari, analiza mbështetet në perceptimet dhe përvojat e raportuara nga vetë respondentët. Ashtu si në të gjitha anketat që bazohen në perceptime, përgjigjet mund të ndikohen nga njohuritë individuale, përvojat e mëparshme me institucionet publike dhe rrethanat personale. Së dyti, anketa pasqyron opinionin publik në periudhën kur janë mbledhur të dhënat. Perceptimet dhe qëndrimet e qytetarëve mund të ndryshojnë me kalimin e kohës, veçanërisht me prezantimin e politikave të reja, stimujve financiarë apo programeve të reja për energjinë e ripërtëritshme. Së fundi, ndonëse anketa ofron të dhëna të vlefshme sasiore për nivelin e vetëdijesimit, përvojat dhe pengesat e perceptuara nga qytetarët, gjatë hartimit të masave të politikave publike gjetjet e kësaj ankete duhet të shqyrtohen krahas burimeve të tjera të informacionit, përfshirë të dhënat administrative dhe studimet e veçanta sektoriale.

4. PËRVOJAT E QYTETARËVE ME PROGRAMET PËR ENERGJINË E RIPËRTËRITSHME

Pjesëmarrja e qytetarëve në programet për energjinë e ripërtëritshme është një tregues i rëndësishëm se sa të qasshëm janë në praktikë mekanizmat ekzistues të mbështetjes. Respondentët janë pyetur nëse ata ose ndonjë anëtar tjetër i ekonomisë së tyre familjare kishin aplikuar ndonjëherë për subvencione apo programe të mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme.

Gjetjet tregojnë se pjesëmarrja e drejtpërdrejtë në këto programe mbetet e kufizuar. Rreth 40.8% e respondentëve deklaruan se as ata, as ndonjë anëtar tjetër i ekonomisë së tyre familjare nuk kishin aplikuar ndonjëherë për këtë lloj mbështetjeje, ndërsa 11.5% të tjerë deklaruan se nuk kishin dëgjuar asnjëherë për këto programe. Së bashku, këto rezultate tregojnë se më shumë se gjysma e respondentëve nuk kishin përvojë të drejtpërdrejtë me aplikimin.

Njëkohësisht, 25.3% deklaruan se kishin aplikuar me sukses, ndërsa 15.5% kishin aplikuar, por pa sukses. Një pjesë tjetër, prej 6.8%, deklaruan se kishin tentuar të aplikonin, por procesi u ishte dukur tepër i vështirë. Në përgjithësi, 47.7% e respondentëve kishin aplikuar ose kishin tentuar të aplikonin, gjë që tregon një nivel të konsiderueshëm interesimi dhe angazhimi në programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme, ndonëse vetëm rreth një e katërta raportuan se aplikimi i tyre kishte qenë i suksesshëm.

Përvoja e mëparshme me programet për energjinë e ripërtëritshme	Përqindja
Kanë aplikuar me sukses	25.3%
Kanë aplikuar, por pa sukses	15.5%
Kanë tentuar të aplikojnë, por procesi ishte tepër i vështirë	6.8%
Nuk kanë aplikuar asnjëherë	40.8%
Nuk kanë dëgjuar asnjëherë për këto programe	11.5%
Gjithsej	100%

Tabela 7 Përvoja e mëparshme me programet për energjinë e ripërtëritshme

Këto gjetje nxjerrin në pah dy sfida të ndërlidhura. E para ka të bëjë me nivelin e kufizuar të vetëdijesimit, pasi një pjesë e konsiderueshme e qytetarëve ende nuk janë të informuar për programet në dispozicion. E dyta lidhet me pjesëmarrjen dhe rezultatet e aplikimit, pasi më shumë se një në pesë respondentë ose kishin aplikuar pa sukses, ose ishin dekurajuar nga vështirësitë e procesit. Prandaj, rritja e pjesëmarrjes kërkon shtrirje më të gjerë të informimit të publiku, procedura më të qarta dhe udhëzime më të mira për aplikuesit.

Vërehen edhe disa dallime demografike. Respondentët e moshës mbi 65 vjeç kishin shumë më pak gjasa të raportonin aplikim të suksesshëm dhe më shumë gjasa të deklararin se nuk kishin dëgjuar asnjëherë për programet e energjisë së ripërtëritshme. Ndërkohë, respondentët nga zonat rurale kishin më shumë gjasa sesa ata nga zonat urbane të raportonin aplikim të suksesshëm, por edhe të deklararin se procesi i aplikimit kishte qenë tepër i vështirë. Këto rezultate sugjerojnë se komunikimi dhe mbështetja gjatë aplikimit duhet të përshtaten më mirë me nevojat e qytetarëve të moshuar dhe të ekonomive familjare në zonat rurale.

Dallimet sipas gjinisë

Përvojat me programet për energjinë e ripërtëritshme janë përgjithësisht të ngjashme ndërmjet grave dhe burrave, ndonëse vërehen disa dallime. Gratë kishin pak më shumë gjasa sesa burrat të raportonin aplikim të suksesshëm, përkatësisht 25.8% krahasuar me 24.7%. Burrat kishin më shumë gjasa të deklaronin se kishin tentuar të aplikonin, por procesi u ishte dukur tepër i vështirë, përkatësisht 8.2%, krahasuar me 5.6% të grave.

Gjithashtu, gratë kishin më shumë gjasa të deklaronin se nuk kishin dëgjuar asnjëherë për këto programe: 13.9%, krahasuar me 9.1% të burrave. Ky dallim sugjeron se informacioni për programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme mund të mos arrijë në mënyrë të barabartë te gratë dhe burrat. Njëkohësisht, ai nxjerr në pah rëndësinë e përdorimit të formave të komunikimit që janë të qasshme për të gjithë anëtarët e ekonomisë familjare që marrin pjesë në vendimmarrje.

Dallimet sipas moshës

Gjetjet tregojnë dallime më të theksuara ndërmjet grupmoshave. Respondentët e moshës 55-64 vjeç raportuan përqindjen më të lartë të aplikimeve të suksesshme, me 36.3%, të ndjekur nga respondentët e moshës 18-24 vjeç, me 30.5%. Në anën tjetër, vetëm 9.4% e respondentëve të moshës mbi 65 vjeç raportuan se kishin aplikuar me sukses.

Respondentët më të moshuar shfaqën gjithashtu nivelin më të ulët të vetëdijesimit. Gati një e katërta e respondentëve të moshës mbi 65 vjeç (23.1%) deklaruan se nuk kishin dëgjuar asnjëherë për programet e energjisë së ripërtëritshme. Kjo përqindje ishte dukshëm më e lartë sesa te respondentët e moshës 35-44 vjeç, ku vetëm 6.3% deklaruan se nuk ishin në dijeni të këtyre programeve.

Rezultatet sugjerojnë se qytetarët e moshuar mund të përballen me pengesa të veçanta në qasjen në informacion dhe pjesëmarrjen në skemat e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme. Prandaj, mund të jetë e nevojshme të organizohen aktivitete të synuara të shtrijes së informimit përmes mediave tradicionale, komunave dhe organizatave komunitare, si dhe të ofrohet ndihmë e drejtpërdrejtë, në mënyrë që këto programe të jenë të qasshme edhe për ekonomitë familjare me anëtarë të moshuar.

Dallimet sipas vendbanimit

Respondentët nga zonat rurale kishin më shumë gjasa sesa ata nga zonat urbane të raportonin aplikim të suksesshëm. Aplikim të suksesshëm raportuan 28.0% e respondentëve nga zonat rurale, krahasuar me 21.3% të atyre nga zonat urbane.

Megjithatë, respondentët nga zonat rurale kishin gjithashtu pak më shumë gjasa të deklaronin se kishin tentuar të aplikonin, por procesi u ishte dukur tepër i vështirë: 8.0%, krahasuar me 5.2% të respondentëve nga zonat urbane. Në anën tjetër, respondentët nga zonat urbane kishin më shumë gjasa të deklaronin se nuk kishin aplikuar asnjëherë, përkatësisht 45.8%, krahasuar me 37.3% të respondentëve nga zonat rurale.

Pjesëmarrja më e lartë e ekonomive familjare në zonat rurale mund të pasqyrojë një interesim më të madh për mbështetjen për energjinë e ripërtëritshme ose eficiencën e energjisë, mbase për shkak të karakteristikave të ekonomive familjare, nevojave për ngrohje apo

disponueshmërisë së pronave të përshtatshme. Njëkohësisht, përqindja më e lartë e respondentëve që raportuan vështirësi procedurale tregon se aplikuesit nga zonat rurale mund të kenë nevojë për udhëzime më të qasshme dhe mbështetje në nivel lokal gjatë procesit të aplikimit.

Gjetja kryesore: Gati gjysma e respondentëve kishin aplikuar ose kishin tentuar të aplikonin për mbështetje për energjinë e ripërtëritshme, por vetëm rreth një e katërta raportuan aplikim të suksesshëm. Niveli i kufizuar i vetëdijesimit, aplikimet e pasuksesshme dhe procedurat e vështira mbeten pengesa të rëndësishme për pjesëmarrjen më të gjerë të qytetarëve.

5. NIVELI I VETËDIJESIMIT DHE QASJA NË INFORMACION

Informacioni i qartë dhe i qasshëm është thelbësor për t'u mundësuar qytetarëve të marrin pjesë në programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme. Prandaj, respondentët janë pyetur nëse i kuptonin hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë, si dhe nëse informacioni zyrtar për subvencionet dhe procedurat mund të gjendej lehtë.

Gjetjet tregojnë se mendimet e qytetarëve janë pothuajse të ndara në mënyrë të barabartë. Rreth gjysma e respondentëve e konsideronin të qartë procesin e aplikimit, ndërsa gjysma tjetër ose e konsideronin të paqartë, ose nuk kishin informacion të mjaftueshëm për ta vlerësuar.

Qartësia e hapave dhe kriterëve të aplikimit

Gjysma e respondentëve (50.1%) i konsideronin hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë shumë të qarta ose deri diku të qarta. Prej tyre, 15.0% i vlerësuan si shumë të qarta, ndërsa 35.1% si deri diku të qarta.

Në anën tjetër, 31.9% deklaruan se hapat e aplikimit nuk ishin shumë të qartë, ndërsa 5.3% i konsideronin plotësisht të paqartë. Një pjesë tjetër, prej 12.7%, deklaruan se nuk kishin informacion për hapat dhe kriteret e aplikimit. Në përgjithësi, 49.9% e respondentëve ose e konsideronin procesin të paqartë, ose nuk kishin informacionin e nevojshëm për ta vlerësuar.

Qartësia e hapave dhe kriterëve të aplikimit	Përqindja
Shumë të qarta	15.0%
Deri diku të qarta	35.1%
Jo shumë të qarta	31.9%
Aspak të qarta	5.3%
Nuk kanë informacion	12.7%
Gjithsej	100%

Tabela 8 Perceptimet rreth qartësisë së hapave dhe kriterëve të aplikimit

Rezultatet tregojnë se informacioni për mbështetjen për energjinë e ripërtëritshme nuk është njësoj i kuptueshëm për të gjithë qytetarët. Ndonëse gjysma e respondentëve i konsideronin të qarta kërkesat për aplikim, gjysma tjetër ose kishin vështirësi t'i kuptonin ato, ose nuk kishin fare informacion.

Gjetjet nxjerrin në pah dy sfida të dallueshme në komunikim. Një pjesë e qytetarëve duket se kanë pasur qasje në informacionin për programet, por e kanë pasur të vështirë ta kuptojnë atë, ndërsa të tjerët mund të mos e kenë marrë fare këtë informacion. Prandaj, përmirësimi i komunikimit kërkon si shtrirje më të gjerë të aktiviteteve informuese, ashtu edhe udhëzime më të qarta.

Informacioni për programet duhet të shpjegojë me gjuhë të thjeshtë se kush ka të drejtë të përfitojë, cilat dokumente kërkohen, si zhvillohet procesi i aplikimit dhe cili institucion është përgjegjës në secilën fazë. Vetëm publikimi i informacionit nuk mjafton nëse qytetarët nuk mund ta gjejnë ose ta kuptojnë lehtë atë.

Qasja në informacionin zyrtar

Respondentët janë pyetur gjithashtu se sa e lehtë ishte të gjenin informacion zyrtar për subvencionet për energjinë e ripërtëritshme dhe procedurat e aplikimit. Në përgjithësi, 48.1% e konsideronin të lehtë gjetjen e informacionit, përfshirë 12.4% që deklaruan se ishte shumë e lehtë dhe 35.8% që e konsideronin deri diku të lehtë gjetjen e informacionit. Një përqindje pak më e lartë, prej 51.9%, raportuan vështirësi në një masë të caktuar: 40.2% e konsideronin deri diku të vështirë gjetjen e informacionit, 11.0% shumë të vështirë, ndërsa 0.6% deklaruan se ishte e pamundur ta gjenin.

Lehtësia e gjetjes së informacionit zyrtar	Përqindja
Shumë e lehtë	12.4%
Deri diku e lehtë	35.8%
Deri diku e vështirë	40.2%
Shumë e vështirë	11.0%
E pamundur të gjendet	0.6%
Gjithsej	100%

Tabela 9 Lehtësia e gjetjes së informacionit zyrtar për subvencionet dhe procedurat

Gjetjet tregojnë se respondentët ndahen pothuajse në mënyrë të barabartë ndërmjet atyre që arrijnë ta gjejnë informacionin zyrtar relativisht lehtë dhe atyre që hasin vështirësi. Grupi më i madh, që përbën katër në dhjetë respondentë, deklaroi se gjetja e informacionit ishte deri diku e vështirë. Kjo sugjeron se informacioni përgjithësisht është në dispozicion, por jo gjithmonë është mjaftueshëm i dukshëm apo mund të gjendet lehtë.

Kur shqyrtohen së bashku me gjetjet për qartësinë e informacionit, rezultatet nxjerrin në pah dy sfida të ndërlidhura. Qytetarët duhet të kenë mundësi jo vetëm ta gjejnë informacionin për programet, por edhe të kuptojnë se çfarë kërkohet prej tyre. Informacioni mund të jetë i qartë pasi të gjendet, por të mbetet i paarritshëm për ata që nuk dinë ku ta kërkojnë. Po ashtu, një njoftim zyrtar mund të gjendet lehtë, por sërish t'i lërë qytetarët me paqartësi rreth kriterëve të pranueshmërisë, dokumenteve të nevojshme apo hapave të mëtejshëm të procesit.

Dallimet sipas gjinisë

Gratë dhe burrat raportuan nivele përgjithësisht të ngjashme të qartësisë së hapave të aplikimit dhe kriterëve të pranueshmërisë. Rreth gjysma e grave (50.6%) dhe e burrave (49.7%) i konsideronin kërkesat shumë të qarta ose deri diku të qarta.

Dallimi kryesor lidhej me qasjen në informacion. Gratë kishin më shumë gjasa të deklaroinin se nuk kishin informacion për procesin, përkatesisht 16.2%, krahasuar me 9.2% të burrave. Ndërkohë, burrat kishin pak më shumë gjasa ta konsideronin të paqartë informacionin në dispozicion. Kjo nxjerr në pah dy sfida të ndërlidhura në komunikim: gratë mund të kenë më pak mundësi të marrin informacionin, ndërsa burrat mund të kenë më shumë vështirësi për ta kuptuar atë.

Raport hulumtues mbi nivelin e vetëdijesimit të qytetarëve

Ndonëse dallimet nuk janë të mëdha, ato sugjerojnë se përpjekjet për përmirësimin e komunikimit duhet të përqendrohen si në zgjerimin e shtrirjes së informacionit, ashtu edhe në rritjen e qartësisë së tij.

Dallimet sipas moshës

Dallimet sipas moshës ishin veçanërisht të theksuara. Respondentët e moshës 18-24 vjeç raportuan nivelin më të lartë të qartësisë, ku 61.2% i përshkruan hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë si shumë të qarta ose deri diku të qarta. Kjo përqindje ishte relativisht e lartë edhe te respondentët e moshës 25-34 vjeç, me 56.1%.

Në anën tjetër, vetëm 29.0% e respondentëve të moshës mbi 65 vjeç i konsideronin të qarta kërkesat për aplikim, ndërsa 24.2% deklaruan se nuk kishin fare informacion për to. Një prirje e ngjashme u vërejt edhe për sa i përket qasjes në informacionin zyrtar. Ndërsa 51.7% e respondentëve të moshës 18-24 vjeç e konsideronin të lehtë gjetjen e informacionit zyrtar, kjo përqindje binte në 46.0% te respondentët e moshës 25-34 vjeç dhe në 32.5% tek ata të moshës mbi 65 vjeç. Në anën tjetër, 67.5% e respondentëve të grupmoshës më të vjetër e përshkruan gjetjen e informacionin zyrtar si deri diku ose shumë të vështirë.

Në përgjithësi, anketa tregon se qytetarët e moshuar përballen me pengesat më të mëdha në qasjen në informacion. Ata kishin më pak gjasa t'i kuptonin kërkesat për aplikim, më shumë gjasa të mos kishin informacion dhe më shumë vështirësi në gjetjen e udhëzimeve zyrtare. Respondentët më të rinj përgjithësisht raportuan qasje më të mirë në informacion dhe qartësi më të madhe, ndonëse një pjesë e konsiderueshme e tyre vazhdonin të përballeshin me paqartësi ose vështirësi.

Dallimet sipas vendbanimit

Dallimet ndërmjet respondentëve nga zonat urbane dhe rurale ishin relativisht të vogla. Rreth gjysma e respondentëve nga të dyja grupet i konsideronin të qarta hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë: 48.1% e respondentëve nga zonat urbane dhe 51.5% e atyre nga zonat rurale. Edhe përqindja e respondentëve që deklaruan se nuk kishin informacion ishte e ngjashme, përkatësisht 12.2% në zonat urbane dhe 12.9% në zonat rurale.

E njëjta prirje u vërejt edhe për sa i përket qasjes në informacionin zyrtar. Rreth 49.6% e respondentëve nga zonat urbane dhe 47.0% e atyre nga zonat rurale e konsideronin të vështirë gjetjen e informacionit zyrtar.

Këto gjetje sugjerojnë se pengesat në qasjen në informacion nuk janë të përqendruara vetëm në zonat urbane apo rurale. Sfidë është më e gjerë: qytetarët në të dyja zonat kanë nevojë për informacion që mund të gjendet më lehtë, që paraqitet qartë dhe që është i thjeshtë për t'u kuptuar.

Gjetja kryesore: Rreth gjysma e respondentëve ose i konsideronin të paqarta kërkesat për aplikim, ose nuk kishin informacion të mjaftueshëm për t'i vlerësuar ato, ndërsa pak më shumë se gjysma raportuan vështirësi në gjetjen e udhëzimeve zyrtare. Pengesat në qasjen në informacion ishin më të theksuara te respondentët e moshës mbi 65 vjeç, ndërsa dallimet sipas gjinisë dhe vendbanimit ishin më të vogla.

6. PENGESAT ADMINISTRATIVE DHE SFIDAT PROCEDURALE

Procedurat administrative mund të ndikojnë ndjeshëm në vendimin e qytetarëve për të aplikuar për mbështetje për energjinë e ripërtëritshme, si dhe në mundësinë e tyre për ta përfunduar procesin e aplikimit. Respondentët janë pyetur për vështirësitë kryesore me të cilat janë përballur, sa të lehta apo të vështira i konsiderojnë procedurat dhe sa kohë mendojnë se nevojitet për përfundimin e tyre.

Gjetjet tregojnë se pritjet e gjata, procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat e tepërta për dokumentacion janë sfidat kryesore administrative.

Problemet kryesore të hasura gjatë procesit të aplikimit

Respondentëve që kishin aplikuar ose kishin tentuar të aplikonin u është kërkuar të identifikonin problemin kryesor me të cilin ishin përballur. Pritjet e gjata ishin vështirësia më e shpeshtë, e përmendur nga 34.0% e aplikuesve. Ato pasoheshin nga procedurat e ndërlikuara, me 28.8%, ndërsa 21.2% identifikuan kërkesat e tepërta për dokumentacion si problemin kryesor. Informacioni i paqartë u përmend nga 13.6% e aplikuesve, ndërsa vetëm 2.4% identifikuan kostot e larta administrative.

Problemet kryesore të hasura gjatë procesit të aplikimit	Përqindja
Pritjet e gjata	34.0%
Procedurat e ndërlikuara	28.8%
Kërkesat e tepërta për dokumentacion	21.2%
Informacioni i paqartë	13.6%
Kostot e larta administrative	2.4%
Gjithsej	100%

Tabela 10 Problemet kryesore të hasura gjatë procesit të aplikimit

Gjetjet tregojnë se shqetësimet kryesore të aplikuesve lidhen me kohën dhe përpjekjet që kërkojnë për përfundimin e procesit. Vonesat ishin problemi më i shpeshtë, ndërsa procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat e tepërta për dokumentacion përbënin së bashku gjysmën e përgjigjeve. Kjo tregon se barra administrative ndikon si në përgatitjen e aplikimeve, ashtu edhe në kohën e nevojshme për marrjen e një vendimi.

Meqenëse respondentët kanë zgjedhur vetëm një problem kryesor, rezultatet duhet të interpretohen si një renditje e vështirësive më të theksuara dhe jo si një pasqyrë e plotë e të gjitha sfidave me të cilat janë përballur.

Perceptimet rreth vështirësisë së procedurave administrative

Respondentët janë pyetur gjithashtu se sa të lehta apo të vështira i konsiderojnë procedurat administrative. Në përgjithësi, 47.0% i përshkruan ato si deri diku të vështira ose shumë të vështira. Prej tyre, 38.1% i konsideronin deri diku të vështira, ndërsa 8.9% shumë të vështira. Në krahasim me ta, 36.9% i konsideronin procedurat deri diku të lehta ose shumë të lehta, ndërsa 16.1% nuk ishin në gjendje t'i vlerësonin.

Perceptimet rreth vështirësisë së procedurave administrative	Përqindja
Shumë të lehta	6.7%
Deri diku të lehta	30.3%
Deri diku të vështira	38.1%
Shumë të vështira	8.9%
Nuk e di	16.1%
Gjithsej	100%

Tabela 11 Niveli i perceptuar i vështirësisë së procedurave administrative

Gjetjet tregojnë se procedurat administrative konsiderohen më shpesh të vështira sesa të lehta, ndonëse shumica e respondentëve zgjedhën kategoritë e ndërmjetme dhe jo ato të skajshme. Përgjigjja më e shpeshtë ishte “Deri diku të vështira”.

Rëndësi ka edhe fakti që 16.1% e respondentëve nuk ishin në gjendje t'i vlerësonin procedurat. Kjo sugjeron se një pjesë e konsiderueshme e qytetarëve që kishin dëgjuar për programet e energjisë së ripërtëritshme nuk kishin informacion ose përvojë të mjaftueshme për të krijuar një mendim të qartë se si funksionon procesi.

Kohëzgjatja e pritshme e procedurave

Respondentët janë pyetur se sa kohë mendojnë se nevojitet për përfundimin e procedurave të nevojshme për instalimin e një sistemi të energjisë së ripërtëritshme, siç janë panelet solare. Përgjigjja më e shpeshtë ishte një deri në tre muaj, e zgjedhur nga 32.7% e respondentëve. Një pjesë tjetër, prej 16.7%, mendonin se procesi do të zgjaste nga tre deri në gjashtë muaj, ndërsa 10.5% besonin se do të zgjaste më shumë se gjashtë muaj.

Vetëm 14.5% prisnin që procedurat të përfundonin brenda më pak se një muaji, ndërsa 25.6% nuk ishin në gjendje të vlerësonin kohëzgjatjen e tyre.

Kohëzgjatja e pritshme e procedurave	Përqindja
Më pak se një muaj	14.5%
Një deri në tre muaj	32.7%
Tre deri në gjashtë muaj	16.7%
Më shumë se gjashtë muaj	10.5%
Nuk e di	25.6%
Gjithsej	100%

Tabela 12 Kohëzgjatja e pritshme për përfundimin e procedurave

Gjetjet tregojnë se ekzistojnë paqartësi të konsiderueshme lidhur me kohëzgjatjen e procesit administrativ për instalimin e një sistemi të energjisë së ripërtëritshme. Ndonëse vlerësimi më i shpeshtë ishte një deri në tre muaj, përgjigjet ishin ndjeshëm të ndryshme dhe një në katër respondentë nuk ishte në gjendje të jepte një vlerësim. Kjo përputhet me gjetjen e mëparshme se pritjet e gjata ishin problemi më i shpeshtë i raportuar nga aplikuesit.

Meqenëse pyetja pasqyron pritshmëritë e respondentëve dhe jo kohëzgjatjen reale të shqyrtimit të aplikimeve, rezultatet nuk mund të konfirmojnë se sa zgjasin procedurat në praktikë. Megjithatë, ato tregojnë se shumë qytetarë nuk e kanë të qartë se sa kohë pritet të nevojitet për përfundimin e hapave të kërkuar administrativë.

Dallimet sipas gjinisë

Gratë dhe burrat identifikuan probleme të ngjashme gjatë procesit të aplikimit.

- ▶ Pritjet e gjata ishin vështirësia kryesore për të dyja grupet, e raportuar nga 34.1% e grave dhe 33.9% e burrave.
- ▶ Gratë kishin pak më shumë gjasa të identifikonin procedurat e ndërlikuara si problem kryesor, përkatësisht 31.0%, krahasuar me 26.8% të burrave.
- ▶ Ndërkohë, burrat kishin më shumë gjasa të raportonin kërkesa të tepërta për dokumentacion, përkatësisht 23.6%, krahasuar me 18.8% të grave.

Dallimet ishin më të dukshme në perceptimet e përgjithshme për procedurat. Rreth 51.5% e burrave i konsideronin procedurat deri diku të vështira ose shumë të vështira, krahasuar me 42.3% të grave.

Gratë kishin më shumë gjasa të deklaronin se nuk dinin si t'i vlerësonin procedurat, përkatësisht 18.8%, krahasuar me 13.4% të burrave. Gjithashtu, gratë shfaqën më shumë pasiguri lidhur me kohëzgjatjen e pritshme të procesit të instalimit të sistemit: 31.0% nuk e dinin se sa kohë do të zgjaste procesi, krahasuar me 20.3% të burrave.

Në përgjithësi, burrat kishin më shumë gjasa t'i përshkruanin procedurat si të vështira, ndërsa gratë shfaqën më shumë pasiguri lidhur me mënyrën se si zhvillohet procesi dhe kohën që nevojitet për përfundimin e tij.

Dallimet sipas moshës

Vështirësitë kryesore të hasura gjatë procesit të aplikimit janë të ndryshme ndërmjet grupmoshave.

- ▶ Procedurat e ndërlikuara u identifikuan më së shpeshti nga respondentët e moshës 18-24 vjeç, me 35.8%.
- ▶ Pritjet e gjata ishin veçanërisht të shpeshta te respondentët e moshës 45-54 vjeç, me 42.5%, dhe tek ata të moshës 55-64 vjeç, me 43.2%.
- ▶ Ndër respondentët e moshës mbi 65 vjeç, 45.7% identifikuan kërkesat e tepërta për dokumentacion si problemin kryesor. Ky rezultat duhet të interpretohet me kujdes, pasi numri i respondentëve të kësaj grupmoshe që kishin përvojë të drejtpërdrejtë me aplikimin ishte më i vogël.

Respondentët më të moshuar kishin gjithashtu më shumë gjasa t'i përshkruanin procedurat si të vështira. Përqindja e atyre që i konsideronin procedurat deri diku të vështira ose shumë të vështira ishte 38.1% te respondentët e moshës 18-24 vjeç, krahasuar me 55.3% tek ata të moshës mbi 65 vjeç.

Pasiguria lidhur me kohëzgjatjen e shqyrtimit të aplikimeve ishte veçanërisht e lartë te respondentët e moshës 55-64 vjeç, prej të cilëve 37.0% deklaruan se nuk e dinin sa kohë do të zgjaste procesi.

Në përgjithësi, gjetjet sugjerojnë se pengesat administrative janë të ndryshme sipas moshës. Respondentët më të rinj kishin më shumë gjasa të theksonin kompleksitetin e procedurave, ndërsa grupmoshat më të vjetra raportonin më shpesh kërkesa të tepërta për dokumentacion, vështirësi më të mëdha në përgjithësi dhe pasiguri lidhur me afatet e shqyrtimit të aplikimeve.

Dallimet sipas vendbanimit

Aplikuesit nga zonat urbane dhe rurale raportuan probleme të ndryshme si vështirësitë kryesore gjatë procesit të aplikimit. Procedurat e ndërlikuara u identifikuan më shpesh në zonat urbane, nga 35.6% e respondentëve, krahasuar me 24.7% në zonat rurale. Edhe kërkesat e tepërta për dokumentacion u raportuan më shpesh nga respondentët urbanë, përkatësisht 24.1%, krahasuar me 19.3% të respondentëve ruralë.

Në anën tjetër, aplikuesit nga zonat rurale kishin më shumë gjasa të raportonin pritje të gjata, të përmendura nga 38.6% e tyre, krahasuar me 26.7% të respondentëve nga zonat urbane.

Pavarësisht këtyre dallimeve, perceptimet e përgjithshme për vështirësinë e procedurave administrative ishin pothuajse identike, ku 46.9% e respondentëve nga të dyja zonat i përshkruan procedurat si deri diku të vështira ose shumë të vështira. Edhe pritshmëritë lidhur me kohëzgjatjen e procedurave ishin përgjithësisht të ngjashme. Rreth një e treta e respondentëve nga të dyja grupet prisnin që procesi të zgjaste një deri në tre muaj. Megjithatë, respondentët nga zonat urbane kishin pak më shumë gjasa të mos ishin në gjendje ta vlerësonin kohëzgjatjen, përkatësisht 28.8%, krahasuar me 23.3% të respondentëve nga zonat rurale.

Në përgjithësi, pengesat administrative prekin qytetarët si në zonat urbane, ashtu edhe në ato rurale, por në mënyra të ndryshme. Respondentët nga zonat urbane theksonin më shpesh procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat për dokumentacion, ndërsa ata nga zonat rurale përballeshin më shpesh me pritje të gjata.

Gjetja kryesore Pritjet e gjata, procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat e tepërta për dokumentacion janë problemet kryesore administrative të raportuara nga aplikuesit. Gjetjet nxjerrin në pah dy çështje të ndërlidhura: për shumë aplikues, procesi i aplikimit kërkon kohë dhe përpjekje të konsiderueshme, ndërsa një pjesë e madhe e qytetarëve nuk e kanë të qartë sa kohë pritet të zgjasë ky proces.

7. PENGESAT INSTITUCIONALE DHE BESIMI TEK INSTITUCIONET

Perceptimet e qytetarëve për institucionet e përfshira mund të ndikojnë në përvojat e tyre me programet për energjinë e ripërtëritshme. Respondentët janë pyetur se cilin institucion e konsiderojnë pengesën kryesore dhe sa besim kanë se institucionet i shqyrtojnë aplikimet në mënyrë të drejtë dhe transparente. Rezultatet pasqyrojnë perceptimet e qytetarëve dhe nuk duhet të interpretohen si vlerësim objektiv i performancës së institucioneve.

Institucionet që perceptohen si pengesat kryesore

Institucionet e nivelit qendror u identifikuan më së shpeshti si pengesa kryesore, nga 28.3% e respondentëve. Ato pasoheshin nga kompanitë e energjisë, me 21.5%, ndërsa 14.5% e respondentëve identifikuan komunitat dhe 11.7% bankat ose institucionet financiare. Një pjesë tjetër, prej 24.0%, deklaruan se nuk e dinin cili institucion përbënte pengesën kryesore.

Institucioni që perceptohet si pengesa kryesore	Përqindja
Institucionet e nivelit qendror	28.3%
Kompanitë e energjisë	21.5%
Komunitat	14.5%
Bankat ose institucionet financiare	11.7%
Nuk e di	24%
Gjithsej	100%

Tabela 13 Institucioni ose niveli administrativ që perceptohet si pengesa kryesore

Gjetjet tregojnë se qytetarët nuk i lidhin vështirësitë vetëm me një institucion. Sipas perceptimeve të tyre, pengesat shfaqen në nivele të ndryshme, përfshirë institucionet e nivelit qendror, kompanitë e energjisë, komunitat dhe institucionet financiare.

Rëndësi të veçantë ka edhe përqindja e lartë e respondentëve që janë përgjigjur me "Nuk e di". Gati një në katër respondentë nuk ishte në gjendje të identifikonte institucionin që mbante përgjegjësinë kryesore. Kjo mund të tregojë se shumë qytetarë nuk i kanë të qarta rolet e institucioneve ose se përgjegjësia perceptohet si e ndarë ndërmjet disa institucioneve dhe aktorëve të tjerë.

Prandaj, rezultatet nxjerrin në pah dy çështje: qytetarët perceptojnë pengesa në disa nivele institucionale dhe shumë prej tyre nuk e kanë të qartë se kush është përgjegjës për secilën fazë të procesit.

Besimi në trajtimin e drejtë dhe transparent të aplikimeve

Respondentët janë pyetur gjithashtu se sa besim kanë tek institucionet se aplikimet për energjinë e ripërtëritshme shqyrtohen në mënyrë të drejtë dhe transparente. Në përgjithësi, 55.4% e respondentëve shprehën një nivel të caktuar besimi, përfshirë 8.2% që deklaruan se kishin shumë besim dhe 47.3% që kishin besim deri diku. Në anën tjetër, 32.5% deklaruan se

Raport hulumtues mbi nivelin e vetëdijesimit të qytetarëve

kishin pak besim tek institucionet, ndërsa 12.1% nuk kishin aspak besim. Së bashku, 44.6% e respondentëve shprehën pak ose aspak besim.

Niveli i besimit tek institucionet	Përqindja
Kam shumë besim	8.2%
Kam besim deri diku	47.3%
Kam pak besim	32.5%
Nuk kam aspak besim	12.1%
Gjithsej	100%

Tabela 14 Besimi në trajtimin e drejtë dhe transparent të aplikimeve

Gjetjet sugjerojnë se besimi i publikut tek institucionet është i rezervuar dhe jo i fortë. Ndonëse pak më shumë se gjysma e respondentëve shprehën një nivel të caktuar besimi, vetëm 8.2% deklaruan se kishin shumë besim. Ndërkohë, më shumë se katër në dhjetë respondentë shprehën pak ose aspak besim, gjë që tregon se besimi në trajtimin e drejtë dhe transparent të aplikimeve mbetet i brishtë.

Dallimet sipas gjinisë

Burrat kishin më shumë gjasa sesa gratë t'i identifikonin institucionet e nivelit qendror si pengesën kryesore, përkatësisht 32.6%, krahasuar me 23.8% të grave. Gratë i identifikonin më shpesh kompanitë e energjisë si pengesën kryesore, me 23.1%, krahasuar me 19.8% të burrave. Ato kishin gjithashtu më shumë gjasa të deklarounin se nuk e dinin cili institucion përbënte pengesën kryesore, përkatësisht 27.0%, krahasuar me 21.1% të burrave.

Nivelet e besimit ishin përgjithësisht të ngjashme. Rreth 57.7% e grave shprehën një nivel të caktuar besimi tek institucionet, krahasuar me 53.3% të burrave.

Këto dallime nuk tregojnë ndonjë ndarje të theksuar gjinore. Megjithatë, burrat kishin më shumë gjasa t'i lidhnin pengesat me institucionet e nivelit qendror, ndërsa gratë shprehnin më shpesh pasiguri se cili institucion ishte përgjegjës.

Dallimet sipas moshës

Dallimet sipas moshës ishin më të theksuara. Institucionet e nivelit qendror u identifikuan si pengesa kryesore nga 16.9% e respondentëve të moshës 18-24 vjeç, krahasuar me 42.7% të atyre të moshës mbi 65 vjeç. Respondentët më të rinj kishin më shumë gjasa t'i identifikonin kompanitë e energjisë si pengesën kryesore. Këtë përgjigje e dhanë 27.7% e respondentëve të moshës 18-24 vjeç, krahasuar me 16.1% të respondentëve të grupmoshës më të vjetër.

Respondentët e moshës 35-44 vjeç kishin më shumë gjasa të deklarounin se nuk e dinin cili institucion përbënte pengesën kryesore, me 27.1%.

Edhe besimi ndryshonte sipas moshës, por pa ndonjë prirje të qartë. Respondentët e moshës 18-24 vjeç dhe ata të moshës mbi 65 vjeç raportuan nivelet më të larta të besimit, përkatësisht rreth 62.2% dhe 61.8%. Niveli më i ulët u regjistrua te respondentët e moshës 55-64 vjeç, me 48.5%.

Në përgjithësi, mosha ndikonte në mënyrën se si respondentët i perceptonin pengesat institucionale. Respondentët më të moshuar kishin më shumë gjasa t'i identifikonin institucionet e nivelit qendror si pengesën kryesore, ndërsa respondentët më të rinj i përmendnin më shpesh kompanitë e energjisë.

Dallimet sipas vendbanimit

Respondentët nga zonat urbane dhe rurale shprehën pikëpamje përgjithësisht të ngjashme.

- ▶ *Institucionet e nivelit qendror u identifikuan si pengesa kryesore nga 27.7% e respondentëve urbanë dhe 28.7% e respondentëve ruralë.*
- ▶ *Kompanitë e energjisë u identifikuan nga përkatësisht 20.3% dhe 22.4% e respondentëve.*

Respondentët nga zonat urbane kishin pak më shumë gjasa të deklaronin se nuk e dinin cili institucion përbënte pengesën kryesore, përkatësisht 25.6%, krahasuar me 22.7% të respondentëve nga zonat rurale.

Besimi ishte pak më i lartë në zonat rurale, ku 57.5% e respondentëve shprehën një nivel të caktuar besimi se aplikimet do të trajtoheshin në mënyrë të drejtë dhe transparente, krahasuar me 52.4% të respondentëve nga zonat urbane.

Këto dallime janë relativisht të vogla. Në përgjithësi, rezultatet tregojnë se paqartësitë lidhur me përgjegjësitë institucionale dhe shqetësimet për trajtimin e drejtë të aplikimeve janë të pranishme si në zonat urbane, ashtu edhe në ato rurale.

Gjetja kryesore: Institucionet e nivelit qendror u perceptuan më së shpeshti si pengesa kryesore, të ndjekura nga kompanitë e energjisë, komunat dhe institucionet financiare. Megjithatë, gati një e katërta e respondentëve nuk ishin në gjendje të identifikonin institucionin që përbënte pengesën kryesore. Besimi tek institucionet ishte i rezervuar: ndonëse pak më shumë se gjysma e respondentëve shprehën një nivel të caktuar besimi se aplikimet do të trajtoheshin në mënyrë të drejtë dhe transparente, më shumë se katër në dhjetë deklaruan se kishin pak ose aspak besim. Gjetjet nxjerrin në pah nevojën për përcaktim më të qartë të roleve dhe përgjegjësive institucionale, si dhe për komunikim më transparent lidhur me vlerësimin e aplikimeve dhe procesin e vendimmarrjes.

8. PENGESAT PËR INVESTIMIN NË ENERGJINË E RIPËRTËRITSHME

Përdorimi i teknologjive të energjisë së ripërtëritshme nuk varet vetëm nga interesimi i qytetarëve, por edhe nga mundësitë financiare dhe kushtet praktike që kanë ekonomitë familjare për të investuar në këto teknologji. Prandaj, respondentëve u është kërkuar të identifikojnë pengesën kryesore që i ndalon të investojnë në energjinë e ripërtëritshme, si dhe ndryshimin që do t'ia lehtësonte ekonominë së tyre familjare realizimin e një investimi të tillë.

Pengesat kryesore për investim

Kostot e larta fillestare të teknologjive të energjisë së ripërtëritshme rezultuan të jenë pengesa më e madhe, e identifikuar nga 48.3% e respondentëve. Kjo do të thotë se pothuajse gjysma e qytetarëve e konsiderojnë përballueshmërinë financiare si pengesën kryesore për të investuar në zgjidhje të tilla si panelet solare apo sistemet e tjera të energjisë së ripërtëritshme.

Mungesa e informacionit ishte pengesa e dytë më e përmendur, e raportuar nga 23.8% e respondentëve. Procedurat administrative dhe mungesa e besimit tek institucionet u identifikuan nga përqindje të ngjashme të respondentëve, përkatësisht 10.8% dhe 10.6%. Kufizimet që lidhen me kushtet e banimit u raportuan nga 4.8%, ndërsa 1.8% identifikuan pengesa të tjera.

Pengesa kryesore që parandalon investimin	Përqindja
Kostot e larta fillestare	48.3%
Mungesa e informacionit	23.8%
Procedurat administrative	10.8%
Mungesa e besimit tek institucionet	10.6%
Kufizimet që lidhen me kushtet e banimit	4.8%
Tjetër	1.8%
Gjithsej	100.0%

Tabela 15 Pengesa kryesore që parandalon investimin në energjinë e ripërtëritshme

Gjetjet tregojnë se përballueshmëria financiare është pengesa kryesore për investimin në energjinë e ripërtëritshme. Megjithatë, mundësitë financiare nuk janë shqetësimi i vetëm. Gati një e katërta e respondentëve identifikuan mungesën e informacionit, ndërsa rreth një në pesë përmendën procedurat administrative ose mungesën e besimit tek institucionet.

Prandaj, nxitja e investimeve në energjinë e ripërtëritshme kërkon më shumë sesa vetëm mbështetje financiare. Subvencionet dhe stimujt e tjerë duhet të shoqërohen me informacion më të qartë, procedura më të thjeshta dhe zbatim më transparent të programeve.

Masat që do ta lehtësonin investimin

Kur u pyetën se çfarë do t'ua lehtësonte investimin në energjinë e ripërtëritshme ekonomive të tyre familjare, 52.8% e respondentëve zgjodhën rritjen e subvencioneve. Kjo ishte masa

më e preferuar, me një dallim të konsiderueshëm nga masat e tjera, dhe përputhet me faktin se kostot e larta fillestare u identifikuan si pengesa kryesore.

Thjeshtësimi i procedurave administrative u përzgjedh nga 18.6% e respondentëve, ndërsa 15.8% identifikuan nevojën për informacion më të qartë dhe 8.4% zgjedhën mbështetjen teknike. Vetëm 4.5% deklaruan se nuk ishin të interesuar të investonin në energjinë e ripërtëritshme.

Masa që do ta lehtësonte investimin	Përqindja
Rritja e subvencioneve	52.8%
Thjeshtësimi i procedurave administrative	18.6%
Informacion më i qartë	15.8%
Mbështetja teknike	8.4%
Nuk jam i interesuar të investoj	4.5%
Gjithsej	100%

Tabela 16 Masa që do ta lehtësonte investimin në energji të ripërtëritshme

Përqindja e ulët e respondentëve që deklaruan se nuk kishin interesim sugjeron se niveli i kufizuar i investimeve lidhet më shumë me pengesat praktike sesa me mungesën e gatishmërisë për të investuar. Kjo do të thotë se shumica e ekonomive familjare mund të jenë më të gatshme të investojnë në energjinë e ripërtëritshme nëse rritet mbështetja financiare dhe lehtësohet qasja në programet përkatëse.

Preferenca e theksuar për rritjen e subvencioneve tregon gjithashtu se skemat e mbështetjes duhet të jenë mjaftueshëm tërheqëse dhe të qasshme për ekonomitë familjare me mundësi të ndryshme financiare. Efektiviteti i tyre do të rritej më tej përmes kriterëve të qarta të pranueshmërisë, procedurave më të thjeshta dhe udhëzimeve praktike për përzgjedhjen, instalimin dhe mirëmbajtjen e teknologjive.

Dallimet sipas gjinisë

Kostot e larta fillestare ishin pengesa kryesore si për gratë, ashtu edhe për burrat, të raportuara nga 48.8% e grave dhe 47.8% e burrave. Edhe mungesa e informacionit u identifikua në përqindje të ngjashme, përkatësisht nga 24.2% e grave dhe 23.3% e burrave.

Te pengesat dytësore u vërejtën disa dallime. Burrat kishin më shumë gjasa t'i identifikonin procedurat administrative si pengesën kryesore, përkatësisht 13.2%, krahasuar me 8.4% të grave. Ndërkohë, gratë kishin pak më shumë gjasa të përmendnin mungesën e besimit tek institucionet, përkatësisht 11.9%, krahasuar me 9.2% të burrave.

Rritja e subvencioneve ishte zgjidhja e preferuar nga të dyja grupet, e përzgjedhur nga 52.5% e grave dhe 53.0% e burrave. Burrat ishin pak më të prirë të mbështesnin thjeshtësimin e procedurave, ndërsa gratë kishin pak më shumë gjasa të deklararin se nuk ishin të interesuara të investonin.

Në përgjithësi, gjetjet tregojnë se përballueshmëria financiare është shqetësim i përbashkët për gratë dhe burrat, ndërsa rëndësia që u kushtohet pengesave procedurale dhe institucionale ndryshon pak ndërmjet tyre.

Dallimet sipas moshës

Dallimet sipas moshës ishin më të theksuara. Kostot e larta fillestare ishin pengesa kryesore për shumicën e respondentëve të moshës 18-54 vjeç, përfshirë 55.6% të atyre të moshës 35-44 vjeç dhe 54.3% të atyre të moshës 18-24 vjeç.

Një prije tjetër u vu re te respondentët e moshës mbi 65 vjeç. Vetëm 18.3% e kësaj grupmoshe identifikuan koston si pengesën kryesore, ndërsa 36.3% përmendën mungesën e informacionit dhe 34.3% procedurat administrative.

Rritja e subvencioneve mbeti masa më e përzgjedhur në të gjitha grupmoshat, ndonëse mbështetja për këtë masë ishte më e ulët te respondentët e moshës mbi 65 vjeç, me 46.0%. Kjo grupmoshë kishte gjithashtu më shumë gjasa të mbështeste thjeshtësimin e procedurave, me 23.7%, dhe ofrimin e informacionit më të qartë, me 22.7%.

Në përgjithësi, gjetjet sugjerojnë se masat e politikave publike duhet të marrin parasysh nevojat e ndryshme të grupmoshave. Stimujt financiarë janë thelbësorë për shumicën e qytetarëve, ndërsa respondentët më të moshuar mund të përfitojnë më shumë nga informacioni më i qartë, ndihma praktike dhe procedurat më të thjeshta.

Dallimet sipas vendbanimit

Kostot e larta fillestare ishin pothuajse njësoj të rëndësishme në zonat urbane dhe rurale, të raportuara nga 48.7% e respondentëve urbanë dhe 48.0% e respondentëve ruralë. Edhe mungesa e informacionit u raportua në përqindje pothuajse identike, përkatësisht 23.9% në zonat urbane dhe 23.7% në zonat rurale.

Dallimet ishin më të dukshme te pengesat dytësore. Respondentët nga zonat rurale kishin më shumë gjasa t'i identifikonin procedurat administrative si pengesën kryesore, përkatësisht 12.4%, krahasuar me 8.7% të respondentëve nga zonat urbane. Në anën tjetër, respondentët nga zonat urbane kishin më shumë gjasa të raportonin kufizime që lidhen me kushtet e banimit, përkatësisht 7.5%, krahasuar me 2.8% në zonat rurale.

Rritja e subvencioneve ishte masa e preferuar në të dyja zonat, e përzgjedhur nga 54.4% e respondentëve ruralë dhe 50.5% e respondentëve urbanë.

Në përgjithësi, përballueshmëria financiare dhe mungesa e informacionit prekin si ekonomitë familjare në zonat urbane, ashtu edhe ato në zonat rurale, ndërsa pengesat e tjera janë të ndryshme sipas vendbanimit. Ekonomitë familjare në zonat rurale duket se ndikohen disi më shumë nga procedurat administrative, ndërsa ato në zonat urbane përballen më shpesh me kufizime që lidhen me kushtet e banimit.

Gjetja kryesore: Kostot e larta fillestare janë pengesa kryesore për investimin në energjinë e ripërtëritshme, ndërsa mungesa e informacionit është pengesa e dytë më e shpeshtë. Më shumë se gjysma e respondentëve deklaruan se rritja e subvencioneve do t'ua lehtësonte investimin, gjë që tregon se mbështetja financiare duhet të shoqërohet me informacion më të qartë, procedura më të thjeshta dhe ndihmë të synuar enkas sipas nevojave të qytetarëve.

9. PRIRJET E PËRBASHKËTA DEMOGRAFIKE DHE SOCIOEKONOMIKE

Shumë nga pengesat për investimin në energjinë e ripërtëritshme janë të përbashkëta për kategori të ndryshme të popullsisë. Kostot e larta, mungesa e informacionit, procedurat e ndërlikuara dhe niveli i kufizuar i besimit tek institucionet prekin si gratë, ashtu edhe burrat, grupmoshat e ndryshme dhe ekonomitë familjare në zonat urbane e rurale. Megjithatë, disa dallime tregojnë se grupe të caktuara të qytetarëve mund të kenë nevojë për informim dhe mbështetje më të synuar.

Dallimet kryesore demografike dhe socioekonomike

Qytetarët e moshuar

- ▶ Niveli më i ulët i vetëdijesimit
- ▶ Pengesat më të mëdha në qasjen në informacion
- ▶ Pjesëmarrja më e ulët

Gratë

- ▶ Kanë më shumë gjasa të mos kenë informacion të mjaftueshëm

Ekonomitë familjare në zonat rurale

- ▶ Më shumë aplikime të suksesshme
- ▶ Pritje më të gjata

Qytetarët me nivel më të ulët arsimimi

- ▶ Niveli më i ulët i vetëdijesimit për programet
- ▶ Kanë më shumë gjasa të mos kenë informacion për kriteret e pranueshmërisë dhe kërkesat e aplikimit
- ▶ Përballen me pengesa më të mëdha në qasjen në informacion

Ekonomitë familjare me të ardhura më të ulëta

- ▶ njohuri më të kufizuara për programet e mbështetjes
- ▶ Përballen me pengesa më të mëdha në qasjen në informacion
- ▶ Përballueshmëria financiare mbetet shqetësim i madh

Ekonomitë familjare në zonat rurale

- ▶ Pjesëmarrje më e lartë dhe më shumë aplikime të suksesshme
- ▶ Kanë më shumë gjasa të përballen me pritje të gjata
- ▶ Hasin më shumë vështirësi gjatë plotësimit të aplikimit

Ekonomitë familjare në zonat urbane

- ▶ Pjesëmarrje më e ulët në programet e mbështetjes

Raport hulumtues mbi nivelin e vetëdijesimit të qytetarëve

- ▶ Raportojnë më shpesh procedura të ndërlikuara
- ▶ Përballen më shpesh me kufizime që lidhen me kushtet e banimit

Dallimet sipas gjinisë

Gratë dhe burrat raportuan nivele përgjithësisht të ngjashme të pjesëmarrjes dhe përqindje pothuajse të barabarta të aplikimeve të suksesshme. Të dyja grupet identifikuan gjithashtu kostot e larta fillestare si pengesën kryesore për investim.

Dallimi më i qartë lidhet me qasjen në informacion. Gratë kishin më shumë gjasa sesa burrat të deklaroheshin se nuk kishin dëgjuar asnjëherë për programet e energjisë së ripërtëritshme, përkatësisht 13.9%, krahasuar me 9.1% të burrave. Po ashtu, 16.2% e grave deklaruan se nuk kishin informacion për hapat dhe kriteret e aplikimit, krahasuar me 9.2% të burrave.

Burrat, nga ana tjetër, kishin pak më shumë gjasa të raportonin vështirësi administrative pasi kishin filluar të merreshin me procesin e aplikimit. Në përgjithësi, gjetjet sugjerojnë se informacioni për programet arrin më pak te gratë, ndërsa burrat raportojnë disi më shpesh pengesa procedurale.

Dallimet sipas moshës

Mosha ishte faktori me të cilin lidheshin dallimet më të theksuara në rezultatet e anketës. Respondentët mbi 65 vjeç raportuan vazhdimisht nivele më të ulëta të vetëdijesimit dhe pengesa më të mëdha në qasjen në informacion dhe në përmbushjen e procedurave administrative. Gati një e katërta e tyre (23.1%) nuk kishin dëgjuar asnjëherë për programet e energjisë së ripërtëritshme, ndërsa vetëm 9.4% raportuan se kishin aplikuar me sukses.

Respondentët më të moshuar kishin gjithashtu më pak gjasa t'i konsideronin të qarta kërkesat e aplikimit dhe më shumë gjasa të hasnin vështirësi në gjetjen e informacionit zyrtar. Për këtë grup, mungesa e informacionit dhe procedurat administrative përbënin pengesa më të mëdha sesa kostot e larta fillestare.

Në anën tjetër, respondentët më të rinj përgjithësisht raportuan nivele më të larta të vetëdijesimit dhe njohuri më të qarta për procedurat. Këto gjetje sugjerojnë se qytetarët më të moshuar mund të kenë nevojë për kërkesa më të thjeshta, ndihmë të drejtpërdrejtë dhe informim përmes komunave, pikave të ofrimit të shërbimeve publike, mediave tradicionale, shërbimeve të mbështetjes përmes telefonit dhe materialeve të shtypura.

Dallimet sipas vendbanimit

Respondentët nga zonat urbane dhe rurale raportuan shqetësime të ngjashme lidhur me kostot, informacionin dhe vështirësitë e përgjithshme të procedurave administrative. Megjithatë, respondentët nga zonat rurale kishin më shumë gjasa të raportonin se kishin marrë pjesë drejtpërdrejt në programet e energjisë së ripërtëritshme. Aplikime të suksesshme raportuan 28.0% e respondentëve ruralë, krahasuar me 21.3% të respondentëve urbanë.

Njëkohësisht, respondentët nga zonat rurale kishin më shumë gjasa të raportonin pritje të gjata dhe vështirësi gjatë plotësimit të aplikimit. Respondentët nga zonat urbane

përmendnin më shpesh procedurat e ndërlikuara, kërkesat e tepërta për dokumentacion dhe kufizimet që lidhen me kushtet e banimit.

Këto gjetje sugjerojnë se ekonomitë familjare në zonat rurale mund të përfitojnë nga mbështetja më e qasshme në nivel lokal dhe nga shqyrtimi më i shpejtë i aplikimeve, brenda afateve më të qarta dhe më të parashikueshme. Ekonomitë familjare në zonat urbane mund të kenë nevojë për zgjidhje më të qarta për ndërtesat e banimit kolektiv, pronësinë e përbashkët, qasjen e kufizuar në hapësirat e çative dhe kufizimet e tjera që lidhen me kushtet e banimit.

Dallimet sipas nivelit të arsimimit dhe të ardhurave

Niveli i arsimimit kishte lidhje të fortë me nivelin e vetëdijesimit për programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme. Rreth një e treta e respondentëve me arsim fillor ose më të ulët, përkatësisht 33.6%, deklaruan se nuk kishin dëgjuar asnjëherë për këto programe. Kjo përqindje binte në 13.7% te respondentët me arsim të mesëm dhe në vetëm 2.7% te ata me arsim universitar ose pasuniversitar.

Dallime u vërejtën edhe në nivelin e njohurive të respondentëve për kërkesat e aplikimit. Në mesin e respondentëve me arsim fillor ose më të ulët, 39.5% i konsideronin të qarta hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë, krahasuar me 56.6% të respondentëve me arsim universitar. Në të njëjtën kohë, 25.8% e respondentëve me nivel më të ulët arsimimi deklaruan se nuk kishin informacion për kërkesat e aplikimit, krahasuar me 10.2% të atyre me arsim universitar.

Edhe niveli i të ardhurave të ekonomisë familjare kishte lidhje me nivelin e vetëdijesimit për programet. Në mesin e respondentëve nga ekonomitë familjare me të ardhura të ulëta ose pa të ardhura, 27.5% nuk kishin dëgjuar asnjëherë për programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme. Kjo përqindje ishte 7.9% te ekonomitë familjare me të ardhura mesatare dhe 6.9% te ato që raportuan të ardhura mujore mbi 900 euro.

Megjithatë, kostot e larta fillestare mbetën shqetësim i madh për të gjitha grupet, pavarësisht nivelit të të ardhurave. Ato u identifikuan si pengesa kryesore nga 49.2% e respondentëve nga ekonomitë familjare me të ardhura të ulëta ose pa të ardhura, 44.0% e respondentëve me të ardhura mesatare dhe 51.6% e atyre nga ekonomitë familjare me të ardhura mujore mbi 900 euro. Kjo tregon se vështirësitë për përballimin e kostove nuk kufizohen vetëm te ekonomitë familjare me të ardhurat më të ulëta, ndonëse ato me mundësi më të kufizuara financiare përballen edhe me mungesë dukshëm më të madhe të informacionit.

Të marra së bashku, gjetjet sugjerojnë se qytetarët e grupeve të ndryshme përballen me pengesa në faza të ndryshme të procesit. Respondentët me nivel më të ulët arsimimi dhe të ardhura më të ulëta kishin më shumë gjasa të përballeshin me mungesë të vetëdijesimit dhe informacionit që në fazat fillestare. Ndërkaq, respondentët më të informuar dhe me mundësi më të mëdha financiare kishin më shumë gjasa të arrijnë në fazën kur kostoja financiare e investimit bëhej shqetësimi kryesor. Prandaj, programet e mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme duhet të adresojnë të gjitha fazat e procesit, nga vetëdijesimi dhe informimi fillestar, te ndihma gjatë aplikimit dhe mundësia për të realizuar investime me kosto të përballueshme.

Gjetja kryesore: Pengesat kryesore për përdorimin e energjisë së ripërtëritshme janë të përhapura në kategori të ndryshme të popullsisë, por qytetarët përballen me to në faza të ndryshme dhe në shkallë të ndryshme. Gratë, qytetarët më të moshuar dhe respondentët me nivel më të ulët arsimimi ose të ardhura më të ulëta përballen me mangësi më të mëdha në vetëdijesimin për programet dhe në qasjen në informacion. Ekonomitë familjare në zonat rurale tregojnë pjesëmarrje relativisht të lartë, por hasin më shumë vështirësi gjatë procesit të aplikimit, ndërsa ato në zonat urbane përballen më shpesh me pengesa procedurale dhe kufizime që lidhen me kushtet e banimit. Kostot e larta fillestare mbeten shqetësim i madh për të gjitha grupet e të ardhurave. Kjo tregon se zgjerimi i mbështetjes financiare duhet të shoqërohet me komunikim të synuar enkas për grupe të ndryshme të qytetarëve, ndihmë praktike dhe zgjidhje që marrin parasysh rrethanat dhe nevojat e ekonomive familjare.

10. GJETJET KRYESORE

1. Vetëdijesimi nuk përkthehet gjithmonë në pjesëmarrje

Një pjesë e konsiderueshme e qytetarëve vazhdojnë të mbeten jashtë programeve të mbështetjes për energjinë e ripërtëritshme. Ndërsa 40.8% e respondentëve ishin në dijeni të mundësive të mbështetjes, por nuk kishin aplikuar asnjëherë, 11.5% të tjerë nuk kishin dëgjuar fare për këto programe. Këto gjetje nxjerrin në pah dy sfida të dallueshme: shtrirjen e informimit të qytetarët që ende nuk kanë njohuri për programet dhe ndihmën për ekonomitë familjare që janë të informuara, në mënyrë që ato të kalojnë nga njohja e mundësive të pjesëmarrja konkrete.

2. Informacioni për programet nuk është mjaftueshëm i qasshëm dhe i qartë

Rreth gjysma e respondentëve ose i konsideronin të paqartë hapat e aplikimit dhe kriteret e pranueshmërisë, ose nuk kishin informacion të mjaftueshëm për t'i vlerësuar ato. Pak më shumë se gjysma e respondentëve kishin gjithashtu vështirësi, në shkallë të ndryshme, për të gjetur informacion zyrtar lidhur me subvencionet dhe procedurat. Prandaj, sfida nuk qëndron vetëm te përhapja e informacionit, por edhe te përdorshmëria e tij. Qytetarët duhet të dinë ku mund të gjejnë udhëzime zyrtare dhe të jenë në gjendje t'i kuptojnë kërkesat që duhet të përmbushin.

Pengesat në qasjen në informacion ishin veçanërisht të theksuara te respondentët më të moshuar dhe disi më të shpeshta te gratë. Këto dallime tregojnë se komunikimi i përgjithshëm me publikun duhet të plotësohet me shtrirje të informimit në mënyrë të synuar për grupe të caktuara dhe me ndihmë praktike.

3. Procedurat administrative e vështirësojnë qasjen dhe e bëjnë procesin më pak të parashikueshëm

Gati gjysma e respondentëve i konsideronin procedurat administrative disi ose shumë të vështira. Në mesin e atyre që kishin përvojë me aplikimin, problemet kryesore ishin pritjet e gjata, procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat e tepërta për dokumentacion.

Paqartësia lidhur me afatet ishte gjithashtu e konsiderueshme, pasi një e katërta e respondentëve nuk ishin në gjendje të vlerësonin se sa kohë duhej të zgjaste procesi administrativ. Gjetjet sugjerojnë se aplikuesit kanë nevojë për kërkesa më të thjeshta, afate më të qarta, njoftime të rregullta për statusin e aplikimit dhe më shumë ndihmë praktike gjatë procesit.

4. Rolet institucionale janë të paqarta dhe besimi mbetet i rezervuar

Institucionet e nivelit qendror u perceptuan më së shpeshti si pengesa kryesore, të ndjekura nga kompanitë e energjisë, komunat dhe institucionet financiare. Megjithatë, gati një e katërta e respondentëve nuk ishin në gjendje të identifikonin institucionin që përbënte

pengesën kryesore. Kjo sugjeron se qytetarët nuk i kanë gjithmonë të qarta rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve të ndryshme të përfshira në proces.

Besimi tek institucionet ekziston, por mbetet i kufizuar. Ndonëse pak më shumë se gjysma e respondentëve shprehën një nivel të caktuar besimi se aplikimet do të trajtoheshin në mënyrë të drejtë dhe transparente, vetëm një përqindje e vogël shprehën besim të lartë, ndërsa më shumë se katër në dhjetë respondentë deklaruan se kishin pak ose aspak besim. Përcaktimi më i qartë i roleve institucionale, rritja e transparencës së procedurave të vlerësimit dhe komunikimi më i mirë i vendimeve mund të ndihmojnë në forcimin e llogaridhënies dhe besimit të publikut.

5. Përballueshmëria financiare është pengesa kryesore, por vetëm mbështetja financiare nuk mjafton

Kostot e larta fillestare u identifikuan si pengesa kryesore për investim nga 48.3% e respondentëve, ndërsa mungesa e informacionit ishte pengesa e dytë më e shpeshtë. Më shumë se gjysma e respondentëve deklaruan se rritja e subvencioneve do t'ua lehtësonte investimin.

Vetëm 4.5% deklaruan se nuk ishin të interesuar të investonin. Kjo tregon se niveli i kufizuar i investimeve lidhet kryesisht me pengesat praktike dhe jo me mungesën e gatishmërisë për të investuar. Prandaj, rritja e mbështetjes financiare është thelbësore, por ajo duhet të shoqërohet me informacion më të qartë, procedura më të thjeshta dhe udhëzime teknike.

6. Grupet e ndryshme të qytetarëve kanë përvoja të ndryshme me sistemin e mbështetjes

Pengesat kryesore janë përgjithësisht të përbashkëta, por mënyra se si shfaqen ato ndryshon ndërmjet grupeve të popullsisë. Gratë kishin më shumë gjasa të raportonin mungesë të vetëdijesimit dhe informimit për programet. Respondentët mbi 65 vjeç përballeshin me pengesat më të mëdha në qasjen në informacion dhe në përmbushjen e procedurave administrative. Ekonomitë familjare në zonat rurale raportuan pjesëmarrje më të lartë dhe më shumë aplikime të suksesshme, por edhe vështirësi më të mëdha për shkak të pritjeve të gjata dhe gjatë plotësimit të aplikimit. Respondentët nga zonat urbane kishin më shumë gjasa të identifikonin si pengesa procedurat e ndërlikuara, kërkesat për dokumentacion dhe kufizimet që lidhen me kushtet e banimit.

Këto dallime tregojnë se një qasje e vetme ndaj informimit dhe mbështetjes nuk mund t'i dalë ndesh nevojave të të gjithë qytetarëve. Prandaj, hartimi i programeve dhe shtrirjes së aktiviteteve të informimit duhet të marrin parasysh pengesat specifike me të cilat përballen grupet e ndryshme të qytetarëve.

Në përgjithësi, gjetjet sugjerojnë se interesimi i qytetarëve për energjinë e ripërtëritshme nuk po përkthehet plotësisht në pjesëmarrje dhe investime konkrete. Përballueshmëria financiare është pengesa më e madhe, por efektiviteti i mbështetjes financiare varet edhe nga fakti nëse programet njihen nga qytetarët, janë të kuptueshme dhe të qasshme, si dhe gëzojnë besimin e tyre. Prandaj, nevojitet një qasje që vendos qytetarin në qendër, duke ndërthurur stimuj të mjaftueshëm financiarë me informacion më të qartë, procedura më të thjeshta,

koordinim më të mirë ndërinstitutional dhe mbështetje të synuar më mirë për grupet që përballen me pengesa shtesë.

11. REKOMANDIME

Gjetjet e anketës tregojnë se pjesëmarrja e qytetarëve në programet për energjinë e ripërtëritshme kufizohet nga një sërë pengesash, përfshirë kostot e larta fillestare, qasjen e kufizuar në informacion të qartë, procedurat e vështira, paqartësitë lidhur me rolet institucionale dhe nivelin e kufizuar të besimit në procesin e aplikimit. Këto pengesa janë të ndërlidhura dhe nuk mund të adresohen përmes masave të veçuara.

Prandaj, rekomandimet janë organizuar në pesë fusha prioritare. Së bashku, ato synojnë që mbështetja për energjinë e ripërtëritshme të jetë më e përballeshme financiarisht, më e kuptueshme, më e qasshme, më transparente dhe më e përgjegjshme ndaj nevojave të grupeve të ndryshme të qytetarëve.

Rritja e përballeshmërisë financiare dhe orientimi më i mirë i mbështetjes financiare

Kostot e larta fillestare u identifikuan si pengesa kryesore për investimin në energjinë e ripërtëritshme nga pothuajse gjysma e respondentëve, ndërsa më shumë se gjysma deklaruan se rritja e subvencioneve do t'u lehtësonte investimin. Prandaj, mbështetja financiare duhet të mbetet një nga prioritetet kryesore të politikave publike. Niveli i subvencioneve duhet të jetë mjaftueshëm tërheqës për të ndikuar në vendimet e ekonomive familjare për investim dhe duhet të marrë parasysh dallimet në mundësitë financiare të qytetarëve. Aty ku është e mundur, mbështetja mund të përshtatet sipas të ardhurave të ekonomisë familjare, shkallës së cenueshmërisë, kushteve të banimit ose vlerës së investimit të planifikuar. Kjo do të ndihmonte që mbështetja publike të arrijte tek ekonomitë familjare që, pa këtë mbështetje, nuk do të kishin mundësi të përfitonin nga programet.

Subvencionet mund të plotësohen edhe me forma të tjera financimi, përfshirë kreditë me norma të ulëta interesi, garancitë kreditore, pagesat me këste ose skemat e pagesës që e zvogëlojnë barrën financiare fillestare. Bashkëpunimi me bankat dhe institucionet e tjera financiare mund të ndihmojë në zgjerimin e mundësive për investim edhe për ekonomitë familjare që nuk kanë mundësi të mbulojnë paraprakisht një pjesë të konsiderueshme të kostos.

Ofertat e financimit duhet të paraqesin qartë koston e plotë të investimit, shumën që mbulohet nga subvencioni, kontributin financiar që pritet nga ekonomia familjare dhe çdo shpenzim shtesë që lidhet me instalimin ose mirëmbajtjen. Kjo do t'u mundësonte qytetarëve të vlerësonin nëse mund ta përballojnë financiarisht investimin përpara se të fillonin procesin e aplikimit. Megjithatë, vetëm mbështetja financiare nuk do të jetë e mjaftueshme. Efektiviteti i saj do të varet nga mundësia e qytetarëve për të gjetur informacionin përkatës, për të kuptuar kriteret e pranueshmërisë dhe për ta përfunduar procesin e aplikimit pa vështirësi të panevojshme.

Lehtësimi i qasjes në informacion dhe përmirësimi i kuptueshmërisë së tij

Gjetjet tregojnë se qytetarët përballen me dy probleme të ndërlidhura për sa i përket informacionit. Disa nuk kanë marrë fare informacion për programet në dispozicion, ndërsa të tjerët kanë hasur vështirësi për ta gjetur ose kuptuar atë. Prandaj, komunikimi me publikun duhet të synojë si përhapjen më të gjerë të informacionit, ashtu edhe përmirësimin e qartësisë së udhëzimeve zyrtare.

Duhet të krijohet një burim zyrtar informacioni, lehtësisht i identifikueshëm, ku qytetarët mund të gjejnë të gjitha programet përkatëse të mbështetjes së ekonomive familjare për energjinë e ripërtëritshme. Kjo mund të realizohet përmes një platforme të përbashkët *online* ose një pike të koordinuar informimi, që përmban:

- ▶ *subvencionet dhe mundësitë e financimit në dispozicion;*
- ▶ *kriteret e pranueshmërisë;*
- ▶ *dokumentet e nevojshme;*
- ▶ *hapat dhe afatet e aplikimit;*
- ▶ *afatet e pritshme për shqyrtimin e aplikimeve;*
- ▶ *institucionet përgjegjëse dhe të dhënat e kontaktit;*
- ▶ *ndihmën teknike ose procedurale që mund të ofrohet; dhe*
- ▶ *informacionin për paraqitjen e ankesave dhe ushtrimin e mjeteve juridike.*

Të gjitha udhëzimet duhet të hartohen në gjuhë të thjeshtë dhe të kuptueshme, duke u përqendruar te pyetjet praktike që qytetarët kanë më shumë gjasa të parashtrojnë. Udhëzimet hap pas hapi, listat e kontrollit, përgjigjet për pyetjet më të shpeshta, diagramet që shpjegojnë rrjedhën e procesit, videot shpjeguese dhe shembujt praktikë mund ta bëjnë informacionin teknik dhe administrativ më të lehtë për t'u kuptuar.

Komunikimi nuk duhet të mbështetet vetëm në faqet e internetit ose në rrjetet sociale. Informacioni duhet të shpërndahet edhe përmes komunave, mediave tradicionale, shërbimeve të informimit përmes telefonit, materialeve të shtypura, organizatave komunitare dhe shtrirjes së aktiviteteve informuese në nivel lokal.

Informimi i synuar enkas për grupe të caktuara është veçanërisht i rëndësishëm për qytetarët që përballen me pengesa më të mëdha. Qytetarët më të moshuar mund të kenë nevojë për udhëzime të shtypura, ndihmë përmes telefonit dhe mbështetje të drejtpërdrejtë për plotësimin e formularëve dhe përgatitjen e dokumentacionit. Shtrirja e aktiviteteve informuese për gratë duhet të zhvillohet përmes kanaleve dhe rrjeteve që mundësojnë komunikim të drejtpërdrejtë me to, duke marrë parasysh edhe rolin e tyre në vendimet e ekonomisë familjare për investim. Ekonomitë familjare në zonat rurale mund të përfitojnë nga pikat lokale të kontaktit dhe takimet informuese të organizuara në komunitetet e tyre, ndërsa qytetarët me nivel më të ulët arsimimi mund të kenë nevojë për forma komunikimi më vizuale, praktike dhe të kuptueshme.

Përgjegjësia për ofrimin e informacionit të saktë duhet të mbetet tek institucionet publike. Organizatat e shoqërisë civile, mediat, komunat dhe partnerët zhvillimorë mund të

ndihmojnë në shpërndarjen dhe shpjegimin e informacionit, por roli i tyre duhet të jetë plotësues dhe jo zëvendësues i komunikimit zyrtar institucional.

Thjeshtësimi i procesit të aplikimit dhe përmirësimi i mbështetjes për aplikuesit

Gati gjysma e respondentëve i konsideronin të vështira procedurat administrative. Problemet që aplikuesit raportuan më së shpeshti ishin pritjet e gjata, procedurat e ndërlikuara dhe kërkesat e tepërta për dokumentacion. Prandaj, procesi i aplikimit duhet të rishikohet nga këndvështrimi i qytetarëve dhe jo vetëm duke u bazuar në kërkesat e brendshme të institucionit zbatues.

Kërkesat e aplikimit duhet të thjeshtohen kudo që është e mundur. Kjo mund të përfshijë:

- ▶ *Zvogëlimin e numrit të dokumenteve të kërkuara;*
- ▶ *Shmangien e kërkesave për dorëzimin e përsëritur të informacionit që institucionet publike tashmë e posedojnë;*
- ▶ *Standardizimin e formularëve dhe kërkesave në të gjitha programet;*
- ▶ *Ofrimin e listave të qarta të kontrollit dhe udhëzuesve për aplikim; dhe*
- ▶ *Dallimin e qartë ndërmjet kërkesave të detyrueshme dhe informacionit plotësues.*

Aplikuesit duhet të informohen që në fillim për afatet e pritshme të secilës fazë të procesit. Institucionet duhet të përcaktojnë standarde të qarta për shqyrtimin e aplikimeve, të konfirmojnë pranimin e tyre, të ofrojnë njoftime për statusin e aplikimit dhe t'i njoftojnë aplikuesit kur kërkohet informacion shtesë. Në rast të vonesave, aplikuesve duhet t'u jepet një shpjegim i qartë për arsyet.

Aplikuesit, kërkesat e të cilëve refuzohen, duhet të marrin një arsyetim me shkrim të vendimit dhe, sipas rastit, udhëzime nëse mund t'i plotësojnë ose korrigjojnë të dhënat që mungojnë apo të paraqesin një aplikim të ri në të ardhmen. Kjo do të rriste transparencën dhe njëkohësisht do t'i ndihmonte qytetarët ta kuptonin më mirë procesin.

Mbështetja gjatë aplikimit duhet të marrë parasysh rrethanat e ndryshme praktike të qytetarëve. Aplikuesit nga zonat rurale mund të kenë nevojë për ndihmë më afër vendbanimit të tyre dhe për koordinim më të mirë ndërmjet institucioneve lokale dhe atyre qendrore. Banorët e zonave urbane, veçanërisht ata që jetojnë në ndërtesa të banimit kolektiv ose në prona të përbashkëta, mund të kenë nevojë për udhëzime specifike lidhur me aplikimet kolektive, shfrytëzimin e çatave të përbashkëta, dhënien e pëlqimit nga bashkëpronarët dhe instalimin e sistemeve të energjisë së ripërtëritshme në nivel ndërtese.

Forcimi i koordinimit institucional, transparencës dhe llogaridhënies

Qytetarët identifikuan pengesa në institucione të ndryshme, përfshirë institucionet e nivelit qendror, kompanitë e energjisë, komunat dhe institucionet financiare. Njëkohësisht, gati një e katërta e respondentëve nuk ishin në gjendje të identifikonin institucionin që përbënte pengesën kryesore. Kjo sugjeron se, nga këndvështrimi i qytetarëve, rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve dhe aktorëve të përfshirë nuk janë gjithmonë të qarta.

Ministria e Ekonomisë, Zyra e Rregullatorit për Energji, komunat, kompanitë e energjisë, institucionet financiare dhe aktorët e tjerë përkatës duhet të sqarojnë ndarjen e përgjegjësi për secilin program. Kjo përfshin sqarimin se ku dorëzohen aplikimet, kush i shqyrton kërkesat teknike dhe administrative, kush ofron udhëzime, kush merr vendimet përfundimtare, kush është përgjegjës për pagesat ose zbatimin e programit dhe ku duhet të drejtohen qytetarët për paraqitjen e ankesave dhe ushtrimin e mjeteve juridike.

Një paraqitje e thjeshtë e roleve institucionale ose një diagram që shpjegon procesin hap pas hapi mund t'i ndihmojë qytetarët të kuptojnë si ndahen përgjegjësitë dhe ku duhet të kërkojnë ndihmë në secilën fazë.

Nevojitet gjithashtu koordinim më i mirë ndërinstitutional gjatë zhvillimit të procesit. Institucionet duhet të vendosin procedura të qarta për orientimin e qytetarëve tek institucioni përgjegjës, në mënyrë që ata të mos detyrohen të drejtohen vazhdimisht nga një zyrë në tjetrën. Udhëzimet e përbashkëta, përdorimi i njëtrajtshëm i terminologjisë, njoftimet publike të koordinuara dhe standardet e përbashkëta të shërbimit do të zvogëlonin paqartësitë dhe do të përmirësonin përvojën e aplikuesve.

Transparenca duhet të forcohet përmes publikimit të kriterëve të pranueshmërisë dhe të vlerësimit përpara hapjes së afateve për aplikim. Aplikuesit duhet të kenë mundësi të kuptojnë se si merren vendimet, si përcaktohet përparësia e aplikimeve kur fondet janë të kufizuara dhe përse një aplikim është refuzuar.

Institucionet duhet gjithashtu të sigurojnë mekanizma të qasshëm për paraqitjen e ankesave dhe ushtrimin e mjeteve juridike. Këta mekanizma duhet të përfshijnë procedura të qarta për paraqitjen e ankesave, afate të përcaktuara për përgjigje dhe informacion për mënyrën e shqyrtimit të tyre.

Të dhënat e përmbledhura për zbatimin e programeve duhet të publikohen rregullisht, duke përfshirë numrin e aplikimeve të pranuara, të miratuara, të refuzuara dhe të atyre në pritje të vendimit, shpërndarjen gjeografike të mbështetjes, kohëzgjatjen mesatare të shqyrtimit të aplikimeve dhe arsyet kryesore të refuzimit. Kjo do të forconte llogaridhënien dhe do t'i mundësonte publikut të vlerësonte nëse programet po zbatohen në mënyrë të njëtrajtshme dhe të drejtë.

Shfrytëzimi i aktiviteteve informuese, partneriteteve dhe të dhënave faktike për përmirësimin e zbatimit të programeve

Institucionet publike duhet të mbeten përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e programeve, si dhe për komunikimin zyrtar. Megjithatë, bashkëpunimi me një rreth më të gjerë partnerësh mund të ndihmojë që informacioni të arrijë te më shumë qytetarë, të përmirësohet mbështetja për aplikuesit, të forcohet monitorimi dhe të mblidhen mendimet e qytetarëve për programet.

Komunat mund të luajnë rol të rëndësishëm duke e sjellë informacionin dhe ndihmën më afër qytetarëve. Në varësi nga kapacitetet e tyre, ato mund të caktojnë pika kontakti, të organizojnë takime informuese, t'i ndihmojnë aplikuesit në përgatitjen e dokumentacionit dhe t'i drejtojnë pyetjet teknike ose ato që lidhen me programe të caktuara tek institucioni përgjegjës.

Organizatat e shoqërisë civile mund të ndihmojnë në identifikimin e pengesave që përsëriten, në informimin e grupeve që mund të mos arrihen përmes kanaleve zyrtare të komunikimit dhe në mbledhjen e mendimeve dhe përvojave të aplikuesve. Ndërkohë, mediat mund të kontribuojnë që publiku t'i kuptojë më mirë programet. Partnerët zhvillimorë mund të kontribuojnë me ekspertizë teknike, mbështetje për komunikim, ngritje të kapaciteteve dhe financim për projekte pilot.

Këta aktorë duhet të bashkëpunojnë në kuadër të një qasjeje të koordinuar të komunikimit, në mënyrë që qytetarët të marrin informacion të njëtrajtshëm. Materialet që përdoren për shtrirjen e aktiviteteve informuese duhet të bazohen në udhëzimet zyrtare dhe të azhurnohen sa herë që ndryshojnë kërkesat e programeve.

Institucionet duhet t'i shfrytëzojnë në mënyrë sistematike të dhënat administrative dhe përvojat e aplikuesve për të përmirësuar realizimin e programeve. Për këtë qëllim, ato duhet të monitorojnë: normat e aplikimit dhe të miratimit të aplikimeve sipas grupeve të popullsisë dhe vendbanimeve, fazat në të cilat aplikuesit tërhiqen ose nuk arrijnë ta përfundojnë procesin, arsyet e refuzimit të aplikimeve, kohëzgjatjen e shqyrtimit të aplikimeve, ankesat e paraqitura, nivelin e kënaqshmërisë së aplikuesve, pjesëmarrjen e grupeve që janë më pak të përfaqësuara në programe dhe problemet teknike ose të komunikimit që përsëriten. Këto të dhëna duhet të plotësohen me anketa, intervista me aplikuesit, informacione dhe vlerësime nga shërbimet që ofrojnë mbështetje, si dhe konsultime me komunitat dhe organizatat e shoqërisë civile. Kjo do të ndihmonte në dallimin e problemeve të veçuara nga ato më të gjera strukturore. Gjetjet e mbledhura duhet të shfrytëzohen më pas për të përshtatur kriteret e pranueshmërisë, kërkesat për dokumentacion, mënyrat e shtrirjes së informimit të qytetarët, standardet e shërbimit dhe mekanizmat e mbështetjes. Prandaj, përmirësimi i programeve duhet të jetë një proces i vazhdueshëm dhe jo një ndërhyrje e njëhershme për rishikimin e tyre.

12. PËRFUNDIM

Megjithatë, gjetjet e anketës tregojnë se vetëm ekzistenca e këtyre masave nuk garanton pjesëmarrje të gjerë të qytetarëve. Shumë ekonomi familjare vazhdojnë të mbeten jashtë sistemit të mbështetjes, sepse nuk janë të vetëdijshme për mundësitë në dispozicion, kanë vështirësi në gjetjen ose kuptimin e informacionit zyrtar, përballen me procedura administrative të ndërlikuara ose nuk kanë mundësi financiare për të përballuar investimin fillestar.

Përballueshmëria financiare rezultoi të jetë pengesa më e madhe, por gjetjet tregojnë gjithashtu se kufizimet financiare janë të lidhura ngushtë me mungesën e informacionit, vështirësitë procedurale dhe besimin tek institucionet. Pothuajse gjysma e respondentëve identifikuan kostot e larta fillestare si pengesën kryesore, ndërsa shumë të tjerë përmendën mungesën e informacionit të mjaftueshëm, vështirësitë administrative dhe besimin e kufizuar tek institucionet. Në të njëjtën kohë, përqindja shumë e ulët e respondentëve që deklaruan se nuk ishin të interesuar të investonin sugjeron se pjesëmarrja e ulët lidhet kryesisht me pengesat praktike dhe jo me mungesën e gatishmërisë për të investuar.

Anketa tregon gjithashtu se këto pengesa nuk i prekin të gjithë qytetarët njësoj. Qytetarët më të moshuar përballen me vështirësitë më të mëdha në qasjen në informacion dhe në përmbushjen e procedurave administrative, gratë kanë më shumë gjasa të raportojnë mungesë të vetëdijesimit për programet, ndërsa ekonomitë familjare në zonat rurale, ndonëse kanë pjesëmarrje relativisht të lartë, hasin më shumë vështirësi gjatë procesit të aplikimit. Ndërkohë, ekonomitë familjare në zonat urbane kanë më shumë gjasa të përballen me kufizime që lidhen me kushtet e banimit, veçanërisht në ndërtesat e banimit kolektiv dhe pronat e përbashkëta.

Këto gjetje theksojnë rëndësinë e vendosjes së nevojave dhe përvojave të qytetarëve në qendër të hartimit dhe zbatimit të programeve. Mbështetja financiare mbetet thelbësore, por ajo duhet të shoqërohet me informacion që gjendet dhe kuptohet lehtë, procedura më të thjeshta dhe më të parashikueshme, role më të qarta institucionale, vendimarrje transparente dhe ndihmë praktike për grupet që përballen me pengesa shtesë.

Prandaj, Kosova ka mundësi jo vetëm ta zgjerojë mbështetjen për energjinë e ripërtëritshme, por edhe të përmirësojë përvojën e qytetarëve me programet përkatëse. Një sistem mbështetës më i qasshëm, më i koordinuar dhe që gëzon besim më të madh të publikut do të ndihmonte që interesimi i qytetarëve të përkthehej në pjesëmarrje më të gjerë, rritje të investimeve të ekonomive familjare dhe përfshirje e përkushtim më të madh të qytetarëve në tranzicionin e vendit drejt energjisë së ripërtëritshme.

Instituti Demokraci për zhvillim (D4D) është themeluar në prill të vitit 2010 nga një grup analistësh të cilët ishin gjithnjë e më të shqetësuar se procesi i shtet-ndërtimit e kishte anashkaluar demokracinë. Vizioni i D4D është promovimi i një qytetarie aktive dhe të informuar, që merr pjesë plotësisht në hapësirën publike dhe që përdor arenën publike të përfaqësimit dhe vendimmarrjes për të diskutuar dhe ndërtuar konsensus mbi ndarjen e burimeve në mënyrë efikase, të zgjuar dhe afatgjatë, duke kontribuar në zhvillim të barabartë. D4D ndikon në politika konkrete, promovon një qasje ndërsektoriale Wndaj zgjidhjes së problemeve dhe trajton rutinën institucionale të vendimmarrjes duke rekomanduar përmirësime graduale dhe duke vepruar me efektivitet maksimal për të kontribuar në stabilizimin dhe zhvillimin demokratik të Kosovës.

Për më shumë informacion rreth aktiviteteve të D4D, ju lutemi vizitoni uebsajtin tonë: **www.d4d-ks.org**